

UCHWAŁA Nr XLV / 368 / 2022

R a d y G m i n y K o m a ń c z a

z dnia 30 sierpnia 2022r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Komańcza na lata 2022-2024

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.) w związku z art. 176 pkt 1, art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 447).

Rada Gminy uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Komańcza na lata 2022 – 2024 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Traci moc uchwała nr XLIII/350/22 Rady Gminy w Komańczy z dnia 30 maja 2022 roku w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Komańcza na lata 2022-2024.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Komańcza.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy Komańcza
(-)

mgr inż. Adam Pasiniewicz
(Podpisane bezpiecznym podpisem elektronicznym)

Załącznik do uchwały Nr XLV/368/2022

Rady Gminy Komańcza

z dnia 30 sierpnia 2022r.

Program
Wspierania Rodziny w Gminie Komańcza
na lata 2022-2024

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. PODSTAWOWE POJĘCIA I REGULACJE PRAWNE.....	4
1.1. REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE RODZINY I DZIECKA W USTAWODAWSTWIE KRAJOWYM.....	4
1.2. REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE RODZINY I DZIECKA W USTAWODAWSTWIE MIĘDZYNARODOWYM	5
1.3. UWARUNKOWANIA PRAWNE REALIZACJI PROGRAMU	6
2. DIAGNOZA SYTUACJI RODZINY I DZIECKA W GMINIE KOMAŃCZA	7
2.1. ADRESACI PROGRAMU.....	8
2.2. CHARAKTERYSTYKA GMINY	8
2.2.1. DANE OGÓLNE.....	8
2.2.2. DEMOGRAFIA	10
2.2.3. INFRASTRUKTURA MIESZKANIOWA.....	11
2.2.4. SYTUACJA NA RYNKU PRACY	12
2.2.5. PRZESTĘPCZOŚĆ ORAZ DZIAŁANIA PODEJMOWANE NA RZECZ ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA W GMINIE.....	13
2.3. ZASOBY WSPIERAJĄCE RODZINĘ I DZIECKO	16
2.3.1. JEDNOSTKI WSPARCIA Z TERENU GMINY	16
2.3.1.1. POMOC SPOŁECZNA RODZINIE I DZIECKU.....	16
2.3.1.2. PIECZA ZASTĘPCZA, ASYSTENTURA RODZINY, ŚWIADCZENIE "ZA ŻYCIEM"....	23
2.3.1.3. KARTA DUŻEJ RODZINY	27
2.3.1.4. GMINNA KOMISJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH	27
2.3.1.5. POMOC RODZINOM DOTKNIĘTYM PROBLEMAMI UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY ...	30
2.3.1.6. EDUKACJA, KULTURA, SPORT I REKREACJA, SEKTOR POZARZĄDOWY, KOŚCIOŁY.....	31
2.3.2. JEDNOSTKI WSPARCIA SPOZA GMINY	36
2.4. BADANIA ANKIETOWE.....	39
2.4.1. BADANIA ANKIETOWE PRZEPROWADZONE WŚRÓD MIESZKAŃCÓW	39
2.4.2. BADANIA ANKIETOWE W PLACÓWKACH OŚWIATOWYCH.....	44
2.5. ANALIZA SWOT	47
2.6. OCENA WDROŻENIA POPRZEDNIO REALIZOWANEGO PROGRAMU.....	53
3. PROJEKTOWANE DZIAŁANIA PROGRAMOWE.....	56
3.1. CEL GŁÓWNY PROGRAMU	56
3.2. CELE OPERACYJNE, DZIAŁANIA	57
4. REALIZACJA PROGRAMU	68
4.1. KOORDYNATOR, PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE I PARTNERZY	68
4.2. FINANSOWANIE	68
4.3. MONITORING, EWALUACJA, SPRAWOZDAWCZOŚĆ.....	68
SPIS TABEL I WYKRESÓW.....	70

WPROWADZENIE

Rodzina pełni szereg funkcji mających na celu zaspokajanie potrzeb swoich członków. Przede wszystkim warunkuje prawidłowy rozwój biologiczny i psychospołeczny dziecka. Jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces socjalizacji dzieci, kształtowanie ich osobowości oraz przygotowanie do przyszłych ról społecznych. Rodzina oddziałuje na dziecko poprzez określony i swoisty układ stosunków społecznych, na których podłożu dziecko przyswaja sobie określone wartości i wzory osobowe.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny zagraża szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcjonalną, czyli taką, która nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych. Do zjawisk patologicznych zalicza się: alkoholizm, narkomanię, przestępczość oraz przemoc w rodzinie. Są one najczęstszymi przyczynami niedostosowania społecznego dzieci.

Stworzenie lokalnego systemu wspierania rodziny daje możliwość świadczenia komplementarnego wsparcia rodzinom, które stają się bezradne i marginalizowane. W systemie takim ważne jest, by prowadzone działania oprzeć na przekonaniu, że naturalnym i koniecznym środowiskiem wychowania dziecka jest rodzina. W pierwszej kolejności system ten powinien być nastawiony na pomoc w rozwiązywaniu życiowych problemów rodziny, zanim nastąpi rozkład więzi rodzinnych oraz zaistnieją okoliczności zmuszające do rozłączenia rodziny. Należy przy tym pamiętać, iż efektywna praca z rodziną musi być stała, intensywna i dotyczyć jej ważnych problemów.

Niniejszy Program Wspierania Rodziny w Gminie Komańcza został opracowany w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Komańczy przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Jest on zgodny z art. 176 pkt. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny”. Program został opracowany na lata 2022-2024, a w ramach diagnozy analizie poddano dane z lat 2018-2020.

1. PODSTAWOWE POJĘCIA I REGULACJE PRAWNE

1.1. REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE RODZINY I DZIECKA W USTAWODAWSTWIE KRAJOWYM

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 18 stanowi, że małżeństwo, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej.

Kodeks karny (ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny – Dz. U. z 2021 r. poz. 2345) rozróżnia nieletniego (przed ukończeniem 17 lat) i młodocianego (który popełnia czyn zabroniony przed ukończeniem 21 lat, ale ukończył 24 lata, zanim zapadło orzeczenie w pierwszej instancji). Kodeks cywilny (ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny – Dz. U. z 2020 r. poz. 1740 z późn. zm.) wyróżnia małoletniego (osobę przed ukończeniem 18. roku życia), natomiast kodeks pracy (ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy – Dz. U. z 2020 r. poz. 1320 z późn. zm.) tak jak kodeks karny – młodocianego (z tym że w przypadku prawa pracy jest to osoba pomiędzy 16. a 18. rokiem życia). Kodeks karny zakłada ściganie z urzędu przestępstw przeciwko rodzinie, do których zalicza: bigamię, znęcanie się nad członkami rodziny, rozpijanie małoletniego, uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego, porzucenie i uprowadzenie dziecka.

Dzieci do 13. roku życia nie mają zdolności do czynności prawnych, a w ich imieniu działają rodzice lub opiekunowie prawni. Ograniczoną zdolność do czynności prawnych Kodeks cywilny przyznaje dzieciom, które ukończyły 13 lat. Pełną zdolność do czynności prawnych uzyskuje się wraz z ukończeniem 18. roku życia (jedyne odstępstwo stanowi wcześniejsze zawarcie związku małżeńskiego). Dziecko pozostaje aż do uzyskania pełnoletności, tj. ukończenia 18 lat, pod władzą rodzicielską.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy – Dz. U. z 2020 r. poz. 1359) normuje problematykę zawierania i ustanawiania małżeństw, stosunków majątkowych między małżonkami, obowiązków alimentacyjnych, pochodzenia dziecka, stosunków między rodzicami i dziećmi, instytucji przysposobienia, opieki i kurateli.

Kodeks postępowania cywilnego (ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego – Dz. U. z 2021 r. poz. 1805 z późn. zm.) chroni rodzinę w postępowaniu egzekucyjnym. Kodeks pracy służy głównie ochronie macierzyństwa i zdrowia kobiet.

1.2. REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE RODZINY I DZIECKA W USTAWODAWSTWIE MIĘDZYNARODOWYM

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (uchwalona przez ONZ 10 grudnia 1948 r.) określa w art. 16 rodzinę jako naturalną i podstawową komórkę społeczeństwa i przyznaje jej prawo do ochrony ze strony społeczeństwa i państwa. Europejska Karta Społeczna z 1961 r. (zapis w pkt. 16 pierwszej części) stwierdza, iż rodzina, jako podstawowa komórka społeczeństwa, ma prawo do odpowiedniej ochrony społecznej, prawnej i ekonomicznej dla zapewnienia jej pełnego rozwoju.

Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, uchwalona rezolucją nr 34/180 Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 18 grudnia 1979 r. podkreśla m.in. wpływ kobiet na wzrost dobrobytu społeczeństwa i rodziny. Konwencja o Prawach Dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 20 listopada 1989 r., ustanawia status dziecka oparty na założeniach, że jest ono samodzielnym podmiotem, wymagającym – ze względu na swoją niedojrzałość psychiczną i fizyczną – szczególnej opieki i ochrony prawnej, posiadającym jako istota ludzka prawo do poszanowania tożsamości, godności i prywatności, a rodzina jest najlepszym środowiskiem wychowania i wymaga ze strony państwa wsparcia.

Europejska Konwencja o Przysposobieniu Dzieci (sporządzona w Strasburgu dnia 24 kwietnia 1967 r. (Dz. U. 1999 nr 99 poz. 1157) ma zastosowanie do dzieci, które w momencie przysposobienia nie ukończyły 18 lat, nie zawarły związku małżeńskiego oraz nie są uznawane przez prawo za pełnoletnie. Europejska Konwencja o Statusie Prawnym Dziecka Pozamałżeńskiego (sporządzona w Strasburgu dnia 15 października 1975 r. (Dz. U. 1999 nr 79 poz. 888), zrównuje w prawach dzieci małżeńskie i pozamałżeńskie.

Uchwalona przez Stolicę Apostolską Karta Praw Rodziny w 1980 r. podkreśla m.in. prawo do istnienia i budowy rodziny, prawo do przekazania życia i wychowania dzieci wedle własnych tradycji i wartości, prawo do mieszkania pozwalającego na godziwe życie rodzinne oraz prawo do zabezpieczenia fizycznego, społecznego, politycznego i ekonomicznego.

1.3. UWARUNKOWANIA PRAWNE REALIZACJI PROGRAMU

Program Wspierania Rodziny w Gminie Komańcza będzie realizowany m.in. w oparciu o następujące akty prawne:

- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447);
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 615),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2021 r. poz. 877 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2021 r. poz. 1119 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2020 r. poz. 2050 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2021 r. poz. 75 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustalaniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2020 r. poz. 1297);
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2021 r. poz. 1744);
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 r. poz. 1329);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 z późn. zm.);
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Komańcza.

2. DIAGNOZA SYTUACJI RODZINY I DZIECKA W GMINIE KOMAŃCZA

Diagnoza sytuacji rodziny i dziecka w gminie Komańcza została oparta na badaniu źródeł zastanych (danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w gminie, bądź obejmujących zasięgiem działania jej mieszkańców) oraz analizie ankiet skierowanych do przedstawicieli środowiska lokalnego i pedagogów funkcjonujących w gminie placówek oświatowych.

Do analizy przedłożono 40 anonimowo wypełnionych ankiet skierowanych do mieszkańców oraz 4 ankiety wypełnione przez pedagogów i dyrektorów z placówek systemu oświaty.

Wśród ankietowanych było 72% kobiet i 25% mężczyzn, natomiast 3% badanych nie zadeklarowało przynależności płciowej. Dominujące grupy respondentów stanowiły osoby w przedziale wiekowym 36-45 lat (32%) i 46-55 lat (30%) oraz 26-35 lat (23%). Znacznie mniejszy odsetek spośród badanych stanowiły osoby w wieku 56-65 lat (10%) oraz osoby w wieku powyżej 65 lat (5%). W badaniu nie wzięły udziału osoby poniżej 25. roku życia. Jeśli chodzi o poziom wykształcenia uczestników badania, to 48% spośród nich zadeklarowało posiadanie wykształcenia wyższego. Kolejne grupy stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem średnim (30%) i zasadniczym zawodowym (13%). Mniej licznie reprezentowani byli respondenci posiadający wykształcenie podstawowe i gimnazjalne (po 3%) i taki sam odsetek (3%) respondentów nie określił poziomu wykształcenia.

Biorąc pod uwagę czas zamieszkiwania w gminie, to 65% wszystkich respondentów ankiety mieszka na terenie gminy Komańcza od urodzenia, a 30% uczestników badania zamieszkuje w gminie od 3 do 40 lat, zaś 5% badanych nie określiło czasu przebywania na terenie gminy. Można zatem domniemywać, iż ankietowani mają ugruntowane i przemyślane opinie na temat niekorzystnych zjawisk widocznych w gminie oraz problemów, jakie dotyczą jej mieszkańców. Profil respondentów ankiety prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1. Profil respondentów ankiety „Problemy społeczne w opinii mieszkańców”

liczba ankietowanych	płeć	grupa wiekowa	czas zamieszkiwania w gminie	wykształcenie
40	kobiety (72%)	26-35 lat (23%)	od urodzenia (65%)	podstawowe (3%)
		36-45 lat (32%)		gimnazjalne (3%)
		46-55 lat (30%)	od 3 do 40 lat (30%)	zasadnicze zawodowe (13%)

	mężczyźni (25%)	56-65 lat (10%)		średnie (30%)
	brak deklaracji (3%)	pow. 65 lat (5%)	brak deklaracji (5%)	wyższe (48%)
				brak deklaracji (3%)

Diagnoza uwzględnia również analizę SWOT, która została przeprowadzona w obszarach: „Rodzina, dziecko i młodzież, przemoc w rodzinie”; „Zdrowie, uzależnienia, bezpieczeństwo publiczne” oraz „Kapitał społeczny i ludzki”.

2.1. ADRESACI PROGRAMU

Adresatami Programu Wsparcia Rodziny w Gminie Komańcza na lata 2022-2024 są rodziny zamieszkujące teren gminy Komańcza, w szczególności rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym oraz rodziny wymagające wsparcia ze strony profesjonalnych służb społecznych.

Program kierowany jest głównie do: rodzin niepełnych, rodzin wielodzietnych, rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym, małoletnich matek, rodzin wychowujących dzieci do lat 5, rodzin zmagających się z trudnościami wychowywania dzieci w wieku dojrzewania, rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzin przeżywających trudności związane ze stanem zdrowia dziecka.

2.2. CHARAKTERYSTYKA GMINY

2.2.1. DANE OGÓLNE

Gmina wiejska Komańcza położona jest w południowej części województwa podkarpackiego, w obrębie południowej części powiatu sanockiego. Zajmuje powierzchnię 387,69 km² i jest jedną z ośmiu powiatowych jednostek terytorialnych. Obszar gminy graniczy od zachodu i północnego zachodu z gminami powiatu krośnieńskiego – Jaśliska i Rymanów, od północy z gminą Bukowsko, od północnego wschodu z gminą Zagórz, od wschodu z gminami Baligród i Cisna w powiecie leskim, zaś granicę południową wyznacza granica państwa z Republiką Słowacką.

W ramach struktury administracyjnej terytorium gminy obejmuje swoim obszarem 14 jednostek pomocniczych – sołectw: wieś gminna Komańcza oraz Czystogarb, Dołżyca, Mików, Nowy Łupków, Radoszyce, Rzepedź, Rzepedź nad Osławicą, Smolnik, Szczawne, Turzańsk, Wisłok Wielki, Wola Michowa i Wysoczany. Najliczniej zamieszkiwanym

sołectwem jest Rzepedź nad Osławicą (1 086 osób), natomiast najmniej mieszkańców liczy sołectwo Mików (50 osób).

Przez gminę Komańcza przebiegają trzy drogi wojewódzkie: DW nr 892 (Zagórz – Rzepedź – Komańcza – przejście graniczne w Radoszycach), DW nr 897 (Tylawa – Komańcza – Cisna – Wetlina – Ustrzyki Górne – Wołosate) oraz na niewielkim obszarze DW nr 889 (Sieniawa – Bukowsko – Szczawne).

Gmina ma charakter rolniczo-turystyczny. Podstawowymi gałęziami gospodarki gminnej są rolnictwo i działalność handlowo-usługowa, jak również, z uwagi na wyjątkowe walory krajobrazowe i cenne przyrodniczo tereny, Komańcza rozwija także funkcje turystyczne.

W strukturze użytkowania terenu przeważają lasy, które zajmują blisko 75% powierzchni gminy. Użytki rolne zajmują ponad 21% powierzchni, wśród nich dominują łąki i pastwiska oraz grunty orne. Na obszarze gminy przeważają gleby średnie i słabe (IV, V i VI klasy bonitacyjnej) zaliczane do owsiano-ziemniaczanego kompleksu glebowo-rolniczego. Dominującą formą prowadzenia działalności rolniczej w gminie jest rolnictwo indywidualne, w 2020 r. na jej obszarze funkcjonowało 714 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni 11 ha.

W latach 2018-2020 liczba funkcjonujących w gminie podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne zwiększała się z roku na rok – 167 w 2018 r., 189 w 2019 r. i 198 w 2020 r. Spośród nich najwięcej działało w takich branżach, jak: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (73), handel hurtowy i detaliczny oraz naprawy (41), budownictwo (34) oraz działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (28).

Infrastruktura techniczna w gminie Komańcza wymaga dalszego rozwoju i nakładów inwestycyjnych. Według danych statystycznych GUS-u sieć wodociągowa o długości 21,4 km zaopatruje w wodę blisko 47% mieszkańców, zaś z sieci kanalizacyjnej o długości 20,7 km korzysta prawie połowa ludności. Gmina nie posiada dostępu do sieci gazowej. W analizowanym okresie realizowano na terenie gminy wiele inwestycji infrastrukturalnych, były to m.in.: remont dróg gminnych w miejscowościach Smolnik, Wisłok Wielki i Nowy Łupków, przebudowa dróg gminnych w Komańczy i Radoszycach, zagospodarowanie terenu wokół budynku Urzędu Gminy w Komańczy, instalacja monitoringu wizyjnego Urzędu Gminy, rewitalizacja cmentarza żydowskiego w Woli Michowej, remont klubu muzycznego Olszynka oraz modernizacja budynku Punktu Przedszkolnego w Rzepedzi, a także budowa oświetlenia drogowego w Wisłoku Wielkim oraz zagospodarowanie terenu przy cerkwi i cmentarzu w Radoszycach.

Sieć placówek systemu oświaty w gminie to 8 placówek, w tym: 4 punkty i oddziały przedszkolne w szkołach oraz 4 szkoły podstawowe (w tym 2 szkoły podstawowe prowadzone przez stowarzyszenia). W roku szkolnym 2020/2021 do przedszkoli uczęszczało 100 dzieci, a do szkół podstawowych 265 uczniów.

Działalność kulturalną w gminie prowadzi Gminny Ośrodek Kultury w Komańczy, w skład struktury organizacyjnej placówki wchodzi: Rzepedzki Ośrodek Kultury, Ośrodek Kultury w Szczawnem oraz Biblioteka Publiczna im. Jerzego Harasymowicza w Komańczy, Biblioteka Publiczna w Rzepedzi, Biblioteka Publiczna w Szczawnem i kluby wiejskie w Komańczy, Nowym Łupkowie, Smolniku, Wisłoku Wielkim, Turzańsku, Czystogarbie osiedle, Czystogarbie wsi, Radoszycach i Rzepedzi.

Zadania ochrony zdrowia w gminie realizuje 1 publiczny zakład opieki zdrowotnej, w strukturach którego funkcjonują ośrodki zdrowia w Komańczy i Rzepedzi. Na terenie gminy działają także dwa punkty apteczne. Propagowaniu sportu, rozwojowi kultury fizycznej i rekreacji w gminie służy 9 obiektów sportowych, 17 placów zabaw oraz Gminny Ludowy Klub Sportowy „Drewiarz” i Stowarzyszenie Sportowo-Rekreacyjne „Żbik-Komańcza”.

Pomoc społeczną świadczy mieszkańcom Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komańczy, którego działalność pomocową uzupełniają parafie i organizacje pozarządowe, z którymi samorząd gminy współpracuje przy realizacji różnych przedsięwzięć na rzecz społeczności lokalnej. Nad bezpieczeństwem publicznym mieszkańców czuwa Posterunek Policji w Komańczy.

2.2.2. DEMOGRAFIA

Na koniec 2020 r. gmina Komańcza liczyła 4 541 mieszkańców, w tym 2 260 kobiet, które stanowiły 49,77% ogółu ludności. Gęstość zaludnienia w gminie wynosiła w przybliżeniu 12 osób na km². Dane szczegółowe dotyczące struktury wiekowej ludności gminy przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	735	709	688
udział w liczbie mieszkańców	15,70%	15,35%	15,15%
liczba osób w wieku produkcyjnym	3 047	2 970	2 888
udział w liczbie mieszkańców	65,08%	64,31%	63,60%
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	900	939	965
udział w liczbie mieszkańców	19,22%	20,33%	21,25%

liczba mieszkańców ogółem	4 682	4 618	4 541
----------------------------------	--------------	--------------	--------------

Dane Urzędu Gminy Komańcza.

W analizowanym okresie ogólna liczba ludności gminy systematycznie malała, z roku na rok zmniejszała się również liczba dzieci i młodzieży oraz osób w wieku produkcyjnym, zaś liczba najstarszych mieszkańców gminy stale rosła.

W latach 2018-2020 udział dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie ludności malał i wynosił odpowiednio: 15,70%, 15,35% i 15,15%, zmniejszał się także udział osób w wieku produkcyjnym (65,08%, 64,31% i 63,60%), a udział osób w wieku poprodukcyjnym w tych latach wzrastał (19,22%, 20,33% i 21,25%). Sytuację demograficzną kształtują także przyrost naturalny oraz saldo migracji. Dane w tym zakresie odnoszące się do gminy Komańcza przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 3. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba urodzeń	26	29	24
liczba zgonów	48	28	55
przyrost naturalny	-22	1	-31

Dane Urzędu Gminy Komańcza.

Tabela 4. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
zameldowania spoza gminy	94	112	74
wymeldowania poza gminę	67	91	69
saldo migracji ogółem	27	21	5

Dane Urzędu Gminy Komańcza.

W latach 2018-2020 liczba urodzeń w gminie ulegała wahaniom, podobnie wahała się liczba zgonów. Przyrost naturalny w 2018 r. i 2020 r. wyrażał się liczbą ujemną, bowiem liczba urodzeń była niższa niż liczba zgonów, natomiast w 2019 r. liczba urodzeń przewyższała liczbę zgonów, przyrost naturalny był więc dodatni. Na liczbę mieszkańców w gminie wpływał również ruch migracyjny. W rozpatrywanym okresie migracje odbywały się głównie w ruchu wewnętrznym. Saldo migracji w latach 2018-2020 zmniejszało się i było stale dodatnie.

2.2.3. INFRASTRUKTURA MIESZKANIOWA

W latach 2018-2020 stan zasobów mieszkaniowych gminy nie ulegał zmianom, bowiem zarówno liczba mieszkań komunalnych, jak i liczba mieszkań socjalnych utrzymywała się na tym samym poziomie. W latach 2018-2020 r. gmina posiadała po 2 mieszkania komunalne, w których zamieszkiwało po 7 osób w każdym roku analizy oraz po 15 mieszkań socjalnych,

a liczba osób mieszkających w mieszkaniach socjalnych wyniosła odpowiednio w każdym kolejnym roku: 8, 12 i 13 osób. Dane szczegółowe dotyczące sytuacji mieszkaniowej w gminie Komańcza w latach 2018-2020 prezentuje poniższa tabela.

Tabela 5. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba mieszkań komunalnych	2	2	2
łączna powierzchnia użytkowa mieszkań komunalnych (m ²)	116,38	116,38	116,38
liczba osób mieszkających w mieszkaniach komunalnych	7	7	7
liczba mieszkań socjalnych	15	15	15
łączna powierzchnia użytkowa mieszkań socjalnych (m ²)	322,52	322,52	322,52
liczba osób mieszkających w mieszkaniach socjalnych	8	12	13

Dane Urzędu Gminy Komańcza.

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, wypłacane są dodatki mieszkaniowe. W gminie Komańcza tej formy pomocy udzielał Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komańczy. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba rodzin, którym decyzją przyznano dodatek mieszkaniowy	22	17	22
liczba przyznanych – wypłaconych dodatków mieszkaniowych	218	172	172
wartość przyznanych dodatków mieszkaniowych (w zł)	37 025,70	29 935,21	36 037,95

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

W latach 2018-2020 liczba rodzin, którym przyznano dodatek mieszkaniowy, ulegała wahaniom, podobnie jak wartość przyznanych dodatków. W 2020 r. GOPS przyznał także 48 świadczeń w formie dodatków energetycznych na kwotę 585,55 zł.

Warto dodać, że w ramach wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w 2020 r. stworzono na terenie gminy warunki umożliwiające otrzymanie w pierwszej kolejności mieszkania socjalnego. Zabezpieczono na ten cel jeden lokal socjalny o pow. 15,72 m², składający się z pokoju z aneksem kuchennym, sanitariatu oraz przedsiionka.

2.2.4. SYTUACJA NA RYNKU PRACY

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Sanoku w latach 2018-2020 liczba osób bezrobotnych w gminie wahała się: 192 osoby na koniec 2018 roku, 203 osoby na koniec roku następnego, 171 osób na koniec roku 2020. Udział bezrobotnych w liczbie

ludności gminy w wieku produkcyjnym także ulegał wahaniom. W 2018 i w 2020 r. wśród pozostających bez pracy osób większość stanowiły kobiety, ich liczba wyniosła odpowiednio: 114 (w stosunku do 78 mężczyzn) na koniec 2018 r. i 97 (w stosunku do 74 mężczyzn) na koniec 2020 r., natomiast na koniec 2019 r. nieznacznie większość osób bezrobotnych stanowili mężczyźni – 102 (w stosunku do 101 kobiet). Dane dotyczące bezrobocia przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 7. Bezrobotni w gminie i ich udział w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób w wieku produkcyjnym	3 047	2 970	2 888
liczba bezrobotnych w gminie	192	203	171
udział ogólnej liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym	6,30%	6,84%	5,92%
liczba bezrobotnych kobiet w gminie	114	101	97
udział kobiet w liczbie bezrobotnych	59,38%	49,75%	56,73%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Sanoku

Tabela 8. Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i w kraju w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
stopa bezrobocia w powiecie sanockim	6,7%	6,5%	7,1%
stopa bezrobocia w województwie podkarpackim	8,8%	7,9%	9,1%
stopa bezrobocia w kraju	5,8%	5,2%	6,2%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Sanoku oraz Głównego Urzędu Statystycznego.

W latach 2018-2020 powiat sanocki charakteryzował się niższą, w stosunku do województwa podkarpackiego, natomiast wyższą w stosunku do kraju, stopą bezrobocia. Zarówno w powiecie, województwie, jak i w kraju poziom bezrobocia ulegał wahaniom w trakcie rozpatrywanego okresu.

2.2.5. PRZESTĘPCZOŚĆ ORAZ DZIAŁANIA PODEJMOWANE NA RZECZ ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA W GMINIE

Według danych udostępnionych na potrzeby niniejszego dokumentu przez Posterunek Policji w Komańczy, w 2018 r. stwierdzono ogółem 55 przestępstw, w 2019 r. 51 przestępstw, a w 2020 r. 44 przestępstwa. Dane szczegółowe dotyczące przestępstw w rozbiciu na poszczególne kategorie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Przestępstwa odnotowane w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	liczba przestępstw 2018	liczba przestępstw 2019	liczba przestępstw 2020
stwierdzono ogółem przestępstw:	55	51	44
w tym popełnionych przez nieletnich:	0	0	0
w tym według poszczególnych kategorii przestępstw:	2018	2019	2020
przeciwko życiu i zdrowiu	4	5	2
przeciwko wolności	2	3	1
przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji	2	9	9
przeciwko mieniu	6	14	23
przeciwko rodzinie i opiece	17	5	3
przeciwko wiarygodności dokumentów	2	0	2
z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	2	3	0

Dane Posterunku Policji w Komańczy.

Do najczęściej popełnianych przestępstw w 2020 r. należały: przestępstwa przeciwko mieniu (23 przypadki, o 9 więcej w porównaniu z 2019 r.), przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji – 9 przypadków (bez zmian w porównaniu z 2019 r.) oraz przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece (3 przypadki, o 2 mniej w porównaniu z 2019 r.). W latach 2018-2020 na terenie gminy nie odnotowano przypadków przestępstw popełnionych przez osoby nieletnie.

Funkcjonariusze Posterunku Policji w Komańczy przeprowadzali na terenie gminy interwencje domowe. W wyniku podejmowanych działań wprowadzane były procedury „Niebieskich Kart”. W rozpatrywanym okresie ich liczba ulegała wahaniom, osiągając najwyższy poziom w 2018 r. – 11. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Dane dotyczące procedury „Niebieskie Karty” na terenie gminy w latach 2018-2020

rok	liczba złożonych do ZI procedur „Niebieskie Karty”	w tym liczba NK sporządzonych przez Policję
2018	11	9
2019	6	5
2020	9	7

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

Według danych Sądu Rejonowego w Sanoku – Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej do wykonywania orzeczeń w sprawach karnych oraz rodzinnych i nieletnich w latach 2018-2020 wobec mieszkańców gminy Komańcza prowadzono następujące dozory i nadzory kuratorskie:

Tabela 11. Dozory prowadzone w gminie w latach 2018-2020

2018		2019		2020	
ogólna liczba spraw	ogólna liczba osób	ogólna liczba spraw	ogólna liczba osób	ogólna liczba spraw	ogólna liczba osób
20	16	18	12	31	27
w tym spraw:					
warunkowego zawieszenia kary pozbawienia wolności					
liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób
–	–	3	3	–	–
warunkowego umorzenia postępowania karnego					
liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób
1	1	–	–	2	2
w których osoby dorosłe zostały skazane bez dozoru kuratora, ale z nałożonymi obowiązkami					
liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób
–	–	1	1	3	3
w których orzeczono karę ograniczenia wolności bądź grzywna została zamieniona na prace społecznie użyteczne					
liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób
19	15	14	8	26	22

Dane Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej do wykonywania orzeczeń w sprawach karnych oraz rodzinnych i nieletnich Sądu Rejonowego w Sanoku.

Tabela 12. Nadzory prowadzone w gminie w latach 2018-2020

2018		2019		2020	
ogólna liczba spraw	ogólna liczba osób	ogólna liczba spraw	ogólna liczba osób	ogólna liczba spraw	ogólna liczba osób
6	17	6	17	6	17
w tym spraw					
w których została ograniczona władza rodzicielska					
liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób
4	15	4	15	4	15
spraw nieletnich					
którzy prezentują przejawy demoralizacji					
liczba spraw		liczba spraw		liczba spraw	
2		2		2	

Dane Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej do wykonywania orzeczeń w sprawach karnych oraz rodzinnych i nieletnich Sądu Rejonowego w Sanoku.

2.3. ZASOBY WSPIERAJĄCE RODZINĘ I DZIECKO

Mieszkańcy gminy Komańcza oprócz podmiotów działających lokalnie, mogą korzystać ze wsparcia instytucji ponadlokalnych, regionalnych i ogólnopolskich.

2.3.1. JEDNOSTKI WSPARCIA Z TERENU GMINY

2.3.1.1. POMOC SPOŁECZNA RODZINIE I DZIECKU

Pomoc społeczną rodzinie i dziecku w gminie świadczy **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komańczy**. Jednostka ta realizuje zadania wynikające m.in. z takich aktów prawnych, jak: ustawa o pomocy społecznej, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawa o świadczeniach rodzinnych, ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawa o pomocy państwa w wychowaniu dzieci.

W 2020 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komańczy do realizacji swoich zadań zatrudniał 6 osób, w tym: kadra kierownicza – 1, pracownicy socjalni – 2, pozostali pracownicy – 3. W 2020 r. wymóg określony w ustawie o pomocy społecznej, która nakłada obowiązek zatrudnienia 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną nie był spełniony, bowiem w Ośrodku zatrudnionych było dwóch pracowników socjalnych, a na jednego pracownika socjalnego przypadało 2 271 mieszkańców gminy Komańcza. Wśród propozycji w zakresie rozwoju zasobów kadrowych GOPS-u figuruje potrzeba zwiększenia o 1 osobę liczby pracowników socjalnych oraz o 1 osobę liczby pozostałych pracowników.

Z końcem 2020 r. wykształcenie wyższe niekierunkowe posiadał kierownik Ośrodka oraz 1 pracownik socjalny, zaś wykształceniem wyższym kierunkowym legitymował się 1 pracownik socjalny. Dodatkowo kierownik GOPS-u i 1 z pracowników socjalnych posiadali ukończoną specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej, a kolejny pracownik socjalny legitymował się I stopniem specjalizacji w zawodzie pracownika socjalnego.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej na świadczenia z pomocy społecznej w gminie w latach 2018-2020 przeznaczył środki finansowe, które przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Środki finansowe wydatkowane przez gminę na pomoc mieszkańcom gminy w latach 2018-2020

wielkość wydatków (w zł)	2018	2019	2020
ogółem	629 272,44	627 930,16	642 231,94
w tym na świadczenia z pomocy społecznej	360 818,85	333 525,54	355 615,13
na zadania własne gminy	628 111,03	627 041,33	641 384,68
na zadania zlecone gminie	1 161,41	888,83	847,26

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

Poniżej zamieszczono dane liczbowe dotyczące beneficjentów objętych przez GOPS wsparciem z zakresu pomocy społecznej w latach 2018-2020.

Tabela 14. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	137	141	113
liczba rodzin	79	84	68
liczba osób w rodzinach	259	245	186
udział liczby osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w ogóle ludności gminy	5,53%	5,31%	4,10%

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2018-2020 zmniejszała się z roku na rok. Analogicznie malał udział beneficjentów systemu pomocy społecznej w ogóle ludności gminy. Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnych tabelach informacje na temat struktury wiekowej oraz aktywności zawodowej odbiorców pomocy społecznej w 2020 r.

Tabela 15. Struktura wiekowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2020 r.

wiek odbiorców	liczba osób
0-17 lat	0
18-25 lat	1
26-35 lat	14
36-45 lat	16
46-55 lat	18
56-65 lat	17
66 lat i więcej	10
razem	76

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

Tabela 16. Aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2020 r.

rodzaj aktywności zawodowej	liczba osób powyżej 18 lat, którym przyznano pomoc według decyzji administracyjnych
pracuje	38
pracuje dorywczo	8
nie pracuje	34
studiuje	3
uczy się	7

na rencie	10
na emeryturze	11
na zasiłku dla bezrobotnych	1
bezrobotny bez prawa do zasiłku	29

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców gminy objętych przez GOPS pomocą społeczną w 2020 r. wykazała, że największą grupę stanowiły osoby w wieku 46-55 lat. Jeśli zaś chodzi o aktywność zawodową dorosłych odbiorców pomocy społecznej, to najliczniejszą grupę stanowiły osoby pracujące.

Tabela 17. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2018-2020

powód przyznania pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
ubóstwo	56	45	37	176	121	91
bezdolność	1	1	2	1	1	2
potrzeba ochrony macierzyństwa	21	22	12	113	113	64
bezrobocie	29	31	24	96	107	75
niepełnosprawność	36	27	18	50	56	34
długotrwała lub ciężka choroba	15	21	17	37	42	31
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	12	16	17	39	55	65
w tym rodziny niepełne	8	6	4	25	20	11
w tym rodziny wielodzietne	1	2	2	6	12	12
przemoc w rodzinie	1	2	0	5	10	0
alkoholizm	3	4	3	9	10	8
narkomania	0	0	0	0	0	0
trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	1	0	0	4	0	0
zdarzenie losowe	0	1	0	0	6	0

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

W latach 2018-2020 najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy społecznej w gminie było ubóstwo. Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych wsparciem Ośrodka z tego powodu zmniejszała się z roku na rok. Kolejną przyczyną udzielania pomocy było bezrobocie. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia GOPS-u z tego powodu ulegała wahaniom. Następnymi pod względem liczby przyznanych świadczeń powodami wsparcia udzielanego mieszkańcom były niepełnosprawność i potrzeba ochrony macierzyństwa.

W pierwszym przypadku liczba rodzin systematycznie malała, zaś w drugim liczba rodzin ulegała wahaniom. Istotnymi przyczynami udzielania mieszkańcom gminy wsparcia ze strony pomocy społecznej były także wahająca się pod względem liczby rodzin długotrwała lub ciężka choroba oraz stale rosnąca pod względem liczby rodzin bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Dane dotyczące form wsparcia udzielonego mieszkańcom gminy w latach 2018-2020 przedstawia kolejna tabela.

Tabela 18 Rodzaje wsparcia udzielanego przez GOPS w latach 2018-2020

formy pomocy	liczba osób, którym przyznano decyzją administracyjną świadczenie			liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
pieniężna	38	62	51	51	60	49	73	107	91
rzeczowa	113	73	68	48	35	31	213	156	139
praca socjalna	X	X	X	34	15	14	83	29	26
poradnictwo specjalistyczne	X	X	X	2	0	0	2	0	0
usługi opiekuńcze	3	7	6	3	7	6	3	8	6
specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	0	0	0	0	0	0	0	0
odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej	6	5	6	X	X	X	X	X	X

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

W latach 2018-2020 najważniejszą formę wsparcia udzielaną mieszkańcom gminy stanowiła pomoc rzeczowa. Liczba osób w rodzinach, którym udzielono tego typu wsparcia, systematycznie malała (z 213 osób w rodzinach w 2018 r. do 139 osób w rodzinach w 2020 r.). Pomoc ta była świadczona głównie w postaci pomocy żywnościowej i posiłków, ubrań bądź sprzętów codziennego użytku. Ważną formą wsparcia udzielonego mieszkańcom była pomoc finansowa, świadczona głównie w postaci zasiłków. Liczba osób w rodzinach, którym udzielono tego typu wsparcia, wahała się (najwięcej w 2019 r. – 107 osób w rodzinach). Znaczącą formę wsparcia beneficjentów stanowiła praca socjalna. Polegała ona m.in. na udzielaniu informacji, wskazówek i pomocy przy rozwiązywaniu trudnych spraw życiowych, świadczeniu poradnictwa oraz współpracy z innymi podmiotami pomocy społecznej. Liczba osób w rodzinach, które skorzystały z tej formy wsparcia, zmniejszała się z roku na rok (z 83 osób w rodzinach w 2018 r. do 26 osób w rodzinach w 2020 r.).

Kolejną formą przyznanej pomocy były usługi opiekuńcze. Wsparcie z tego powodu ulegało wahaniom w trakcie analizowanego okresu.

Osoby niezdolne do samodzielnego funkcjonowania w środowisku, dla których pomoc w postaci usług opiekuńczych okazywała się niewystarczająca dla zaspokojenia ich podstawowych potrzeb życiowych, z uwagi na konieczność zapewnienia im całodobowej opieki (z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności), były kierowane przez GOPS do domów pomocy społecznej. Dane dotyczące liczby skierowań do DPS-ów, liczby osób w nich przebywających oraz kosztów ponoszonych z tytułu pobytu mieszkańców gminy w DPS-ach przedstawia kolejna tabela.

Tabela 19. Skierowania, pobyt i koszty pobytu mieszkańców w domach pomocy społecznej w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób z gminy skierowanych do DPS-u	0	4	2
liczba osób z gminy przebywających w DPS-ie	6	6	5

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

Istotnym narzędziem pracy socjalnej jest kontrakt socjalny. W 2018 r. zawarto 1 taki kontrakt, w 2019 r. – 4 kontrakty, natomiast w 2020 r. zawarto 2 kontrakty socjalne.

Z pomocy w postaci ciepłego posiłku przyznawanego w ramach rządowego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020 skorzystało w 2018 r. 96 dzieci i 14 osób dorosłych, zaś z pomocy w postaci posiłku przyznawanego w ramach rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 skorzystało w 2019 r. 93 dzieci i 24 osoby dorosłe, a w 2020 r. 70 dzieci i 16 osób dorosłych.

Ponadto GOPS – w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020, realizowanego w ramach Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD), udzielał pomocy rzeczowej w formie produktów spożywczych osobom i rodzinom, których dochód nie przekraczał 200% kryterium dochodowego uprawniającego do skorzystania z pomocy społecznej. W 2020 r. ze wsparcia w postaci paczek żywnościowych skorzystało 287 osób ze 118 rodzin.

GOPS w Komańczy przyznawał także stypendia i zasiłki szkolne. W 2020 r. pomoc materialną o charakterze socjalnym przyznano 22 uczniom z terenu gminy na kwotę 14 632 zł. GOPS współpracuje też z wieloma instytucjami i organizacjami. W porozumieniu z Kuratorium Oświaty w Rzeszowie zorganizowano wypoczynek letni dla 4 dzieci pochodzących z rodzin o niskich dochodach, a we współpracy z placówkami oświatowymi z terenu gminy organizowano środowiskowe imprezy integracyjne – Piknik Rodzinny, Piknik „Mama, tata i ja” oraz wiele przedsięwzięć wzmacniających więzi rodzinne.

Pracownicy Ośrodka realizują również inne zadania pozaustawowe w ramach współpracy z instytucjami, jednostkami organizacyjnymi i organizacjami pozarządowymi, m.in. zajmują się wydawaniem zaświadczeń o wysokości przeciętnego miesięcznego dochodu członków gospodarstwa domowego w ramach Programu „Czyste Powietrze”, który daje możliwość uboższej części społeczeństwa ubiegania się o dodatkowe środki finansowe.

GOPS podejmował także wiele działań związanych z pandemią wirusa SARS-CoV-2 oraz w celu zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania choroby COVID-19, a także wywołanych nią sytuacji kryzysowych, m.in. realizował program „Wspieraj seniora”. Pracownicy Ośrodka udzielali wieloaspektowej pomocy wszystkim mieszkańcom gminy, szczególnie osobom starszym i niepełnosprawnym, osobom mieszkającym samotnie, pozbawionym wsparcia rodziny, sąsiadów lub innych osób, które ze względu na stan zdrowia i zagrożenie epidemiologiczne nie mogły opuszczać domu. Udzielano niezbędnych informacji osobom potrzebującym pomocy oraz prowadzono działania na rzecz mieszkańców przebywających w izolacji.

W ramach szeroko rozumianej pomocy społecznej **gmina Komańcza** przyznawała mieszkańcom gminy **świadczenia rodzinne**. Poniższe tabele prezentują informacje o wartości, rodzajach i liczbie świadczeń rodzinnych przyznanych w gminie w latach 2018-2020.

Tabela 20. Wartość świadczeń rodzinnych przyznanych w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
wartość przyznanych świadczeń rodzinnych (w zł)	1 229 532,88	1 163 495,15	1 272 857,91
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie rodzinne	248	224	196

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

Tabela 21. Rodzaj świadczeń rodzinnych przyznanych w gminie w latach 2018-2020

rodzaj świadczenia	liczba przyznanych świadczeń		
	2018	2019	2020
zasiłek rodzinny	3 472	3 012	2 519
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	19	13	6
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	94	14	2
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowania dziecka	36	26	49
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	117	136	72
dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	202	169	154
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	210	346	354

dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	275	573	492
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	27	25	14
zasiłek pielęgnacyjny	1 256	1 250	1 173
świadczenie pielęgnacyjne	131	161	277
specjalny zasiłek opiekuńczy	16	30	19
zasiłek dla opiekuna	36	36	1
świadczenie rodzicielskie	141	77	55
razem	6 032	5 868	5 187

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

W latach 2018-2020 ogólna liczba wszystkich świadczeń rodzinnych przyznanych mieszkańcom gminy zmniejszała się z roku na rok. Najczęstszą formą wsparcia w tym zakresie był zasiłek rodzinny, który służy częściowemu pokryciu wydatków na utrzymanie dziecka. Liczba przyznanych tego typu świadczeń z każdym rokiem malała. Istotne formy wsparcia stanowiły również dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania, z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego, jak również zasiłki pielęgnacyjne i świadczenia pielęgnacyjne.

Ważną formą wsparcia udzielaną mieszkańcom gminy przez GOPS były świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Ta pomoc finansowa świadczona jest zgodnie z ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Tabela 22. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	14	13	12
liczba przyznanych świadczeń	253	230	224
wartość wydatków na świadczenia (zł)	101 830	90 450	86 500

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

Wartość wydatków na realizację świadczeń z funduszu alimentacyjnego, które w latach 2018-2020 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej wypłacał mieszkańcom gminy, malała, zmniejszała się także liczba przyznanych świadczeń w trakcie rozpatrywanego okresu.

Na podstawie ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci wypłacane są również świadczenia wychowawcze. Ich celem jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Od 1.04.2016 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komańczy realizował Program Rodzina 500+. W ramach tego programu w 2020 r. GOPS wypłacił świadczenia wychowawcze na łączną kwotę 3 419 237,33 zł. W sumie w 2020 r. prawo do

świadczeń posiadało 346 rodzin, a świadczeniem objęto łącznie 605 dzieci. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Świadczenie wychowawcze – Program Rodzina 500+ przyznane w gminie w 2020 r.

zakres danych	2020
liczba rodzin mających ustalone prawo do świadczenia w 2020 r.	346
liczba dzieci objętych świadczeniem (w sumie) w 2020 r.	605
wartość (w zł) wypłaconych świadczeń wychowawczych (w sumie)	3 419 237,33

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

Do 30 czerwca 2019 r. świadczenie przysługiwało matce, ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka do ukończenia przez dziecko 18. roku życia. Wysokość świadczenia wynosiła 500 zł miesięcznie na drugie i kolejne dziecko. Świadczenie wychowawcze przysługiwało na pierwsze dziecko, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekraczał kwoty 800 zł. Jeżeli członkiem rodziny było dziecko niepełnosprawne, świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko przysługiwało, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekraczał kwoty 1 200 zł. Od 1 lipca 2019 r. świadczenie w tej wysokości przysługuje także na pierwsze dziecko w rodzinie bez względu na osiągnięte dochody.

W 2020 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komańczy wypłacał świadczenie „Dobry start”, realizowane na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” z dnia 30 maja 2018 r. (Dz. U. 2018. poz. 1061). Świadczenie w wysokości 300 złotych, bez względu na dochody, otrzymują jednorazowo rodziny na każde dziecko uczące się w szkole. W gminie Komańcza świadczenie to trafiło do 275 wnioskodawców, objęło łącznie 410 dzieci. Ogólna wartość wypłaconych świadczeń wyniosła 122 700 zł.

2.3.1.2. PIECZA ZASTĘPCZA, ASYSTENTURA RODZINY, ŚWIADCZENIE „ZA ŻYCIEM”

W latach 2018-2020 liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej, za które gmina ponosiła odpłatność, była niewielka – 1 dziecko w 2018 r i po 2 dzieci w latach 2019-2020. Koszty ponoszone przez gminę z tytułu pieczy zastępczej w rozpatrywanym okresie stale rosły (z 4 079,00 zł w 2018 r. do 6 084,81 zł w 2020 r.). Dane w tym zakresie prezentuje poniższa tabela.

Tabela 24. Piecza zastępcza w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba dzieci w pieczy zastępczej, za które gmina	1	2	2

ponosiła odpłatność			
koszty ponoszone przez gminę z tytułu pieczy zastępczej (w zł)	4 079,00	4 708,01	6 084,81
liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie gminy	3	4	4

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

W rozpatrywanym okresie liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie gminy utrzymywała się na zbliżonym poziomie – 3 rodziny w 2018 r. i po 4 rodziny w latach 2019-2020.

W latach 2018-2020 opieką Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej objętych było odpowiednio: 79, 92 i 68 rodzin, liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą Ośrodka wyniosła w 2018 r. – 52, w 2019 r. – 42 i w 2020 r. – 33, zaś liczba rodzin z dziećmi, w których zidentyfikowano trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, wyniosła odpowiednio: 12, 16 i 17. Dane szczegółowe w tym zakresie prezentuje poniższa tabela.

Tabela 25. Rodziny objęte opieką Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba rodzin objętych opieką ośrodka	79	92	68
w tym nowych w danym roku rodzin objętych opieką ośrodka	2	13	6
liczba rodzin z dziećmi objętych opieką ośrodka	52	42	33
w tym nowych w danym roku rodzin z dziećmi objętych opieką ośrodka	0	2	2
liczba rodzin z dziećmi, w których zidentyfikowano trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych	12	16	17
w tym nowych w danym roku rodzin z dziećmi, w których zidentyfikowano trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych	0	0	1

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej mogą – zgodnie z postanowieniami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – otrzymać wsparcie od gminy w postaci asystenta rodziny. Wsparcie asystenta rodziny kierowane jest w szczególności do:

- rodzin, których dzieci przebywają obecnie w pieczy zastępczej, natomiast istnieje szansa ich powrotu do rodziny biologicznej,
- rodzin zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej,
- rodzin, u których występują okresowe trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Aby wypełniać należycie zadania nałożone ustawą, asystent rodziny powinien zaopatrzyć się we wzory (formularze) dokumentów określone przez podmiot zatrudniający asystenta, służące dokumentowaniu pracy z rodziną i podejmowanych przez niego działań. Wśród tych dokumentów powinny się znaleźć: formularz pozwalający opisać stan rodziny i aktualne problemy (np. karta rodziny biologicznej dziecka lub inny tego typu dokument); narzędzia pozwalające przeprowadzić diagnozę problemów w rodzinie, jeśli taka nie została przeprowadzona wcześniej lub zweryfikować już istniejącą (np. narzędzie SWOT używane do analizy mocnych i słabych stron podmiotu podejmującego rozwiązanie problemu oraz szans i zagrożeń pojawiających się na etapie wdrażania zmiany; narzędzie genogram umożliwiające poznanie dysfunkcyjnych „tradycji” rodzinnych, nieświadomie przekazywanych z pokolenia na pokolenie, takich jak trudności w związkach interpersonalnych, tendencje poligamiczne, uzależnienia itp. oraz inne narzędzia diagnostyczne); formularz planu pracy z rodziną (opracowanie i realizacja tego planu we współpracy z członkami rodziny jest ustawowym zadaniem i obowiązkiem asystenta rodziny).

Asystent powinien mieć dostęp do dokumentów dotyczących dziecka (dzieci) i rodziny objętej asystą na temat: sytuacji prawnej dziecka i rodziców (np. postanowienie sądu rodzinnego o ograniczeniu władzy rodzicielskiej, wyrok sądu skazujący rodzica za stosowanie przemocy itp.); rozwoju psychofizycznego (np. orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej w zakresie określenia poziomu rozwoju psychicznego, orzeczenie w sprawie indywidualnego toku nauczania, orzeczenie lub inne); niepełnosprawności; zdiagnozowanych schorzeń; innych informacji, ważnych dla pracy z dzieckiem i rodziną.

W posiadaniu asystenta powinien być raport zawierający opis i rezultaty działań prowadzonych na rzecz rodziny przed wejściem asystenta wraz z wykazem osób/instytucji prowadzących te działania. Asystent musi wiedzieć, kto, w jakim zakresie i z jakim skutkiem podejmował działania na rzecz rodziny po to, aby ich nie powielać, lecz wypełniać te sfery, w których występują wyraźne trudności, zaniedbania i deficyty oraz te, w których działania nie były w ogóle podejmowane.

Ważną informacją dla asystenta jest wykaz osób/instytucji, z którymi będzie podejmował przyszłą współpracę. W wykazie tym powinny się znaleźć niezbędne dane ośrodka pomocy społecznej i pracowników socjalnych, z którymi asystent będzie się kontaktował, muszą zostać uwzględnione palcówki służby zdrowia (zarówno podstawowej, jak i specjalistycznej opieki medycznej), szkoły, przedszkola, organizator pieczy zastępczej, kuratorzy sądowi, policja – dzielnicowi lub przedstawiciele wydziałów prewencji, zespół interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy domowej, gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych, zespół ds. orzekania o niepełnosprawności oraz przedstawiciele

innych instytucji, ważnych ze względu na kompleksowe podejście do rozwiązania problemów rodziny.

Posiadanie wykazu dostępnych w środowisku lokalnym placówek poradnictwa rodzinnego, specjalistycznych, diagnostycznych oraz placówek wsparcia dziennego i interwencji kryzysowej, zawierającego dane adresowe oraz ich zakres kompetencyjny pozwoli asystentowi na nawiązanie kontaktu z właściwą instytucją w przypadku wystąpienia w rodzinie objętej asystą pilnej potrzeby interwencji lub uzyskania specjalistycznego wsparcia, porady czy konsultacji.

Wśród ustawowych zadań asystenta rodziny jedno ma charakter szczególny i nakazuje „udzielnie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego” (Art.15 ust. 1 pkt 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej). W trudnych sytuacjach problemowych asystent może korzystać ze wsparcia wielu specjalistów, ale przy problemach rodziny w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego jest zdany raczej na własne doświadczenie życiowe. Asystent rodziny powinien mieć warunki do własnego rozwoju, sprawdzenia i wzmacniania swoich kompetencji oraz poszerzania wiedzy.

Niezależnie od formy zatrudnienia asystent rodziny jest pracownikiem jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, jednostki gminnej lub jednostki pracującej na zlecenie gminy. Ma więc takie same prawa i obowiązki jak pozostali pracownicy oraz prawo do ochrony przewidzianej dla pracowników wykonujących zadania publiczne.

Liczba rodzin, z którymi jeden asystent rodziny może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 15. Praca asystenta nie może być łączona z wykonywaniem obowiązków pracownika socjalnego na terenie tej samej gminy. Nie może on też prowadzić postępowań z zakresu świadczeń realizowanych przez gminę.

W związku z wejściem w życie dnia 1 stycznia 2017 r. ustawy o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin **„Za życiem”** do kręgu odbiorców usług asystenta rodziny doszły także kobiety w ciąży, ich rodziny oraz rodziny z dzieckiem posiadającym zaświadczenie o zdiagnozowanym ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniu albo nieuleczalnej chorobie zagrażającej jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Pomoc tym osobom i rodzinom polega m.in. na koordynowaniu poradnictwa i wsparcia możliwego do uzyskania ze strony różnych instytucji.

Z tytułu urodzenia się dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu, przyznaje się na to dziecko

jednorazowe świadczenie w wysokości 4 000 zł. Świadczenie przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka bez względu na dochód. W rozpatrywanym okresie w gminie Komańcza takich świadczeń nie przyznawano.

W latach 2018-2020, ze względu na trudności ze znalezieniem odpowiedniej osoby, stanowisko asystenta rodziny w gminie Komańcza nie było obsadzone.

W latach 2018-2020 w gminie Komańcza nie funkcjonowały rodziny wspierające, których zadaniem jest współpraca z rodzinami przeżywającymi trudności w zakresie opieki i wychowywania dzieci.

2.3.1.3. KARTA DUŻEJ RODZINY

W latach 2018-2020 r. wydano w gminie w sumie 242 **Karty Dużej Rodziny**. Prawo do posiadania Karty Dużej Rodziny (ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny – Dz. U. z 2021 r. poz. 1744) przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, w której rodzice (rodzic lub małżonek rodzica) mają lub mieli łącznie na utrzymaniu co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek. Prawo do posiadania Karty przysługuje odpowiednio dziecku: w wieku do 18. roku życia; w wieku do 25. roku życia w przypadku, gdy dziecko się uczy; bez ograniczeń wiekowych – w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 26. Karta Dużej Rodziny w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba wydanych kart	48	158	36
liczba rodzin objętych wsparciem	68	135	146
liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem	215	256	268

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

2.3.1.4. GMINNA KOMISJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

Pomoc osobom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie świadczy **Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**. Kolejne tabele przedstawiają dane dotyczące liczby członków GKRPA, opłat z zezwoleń na sprzedaż alkoholu, a także środków finansowych przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie w gminie Komańcza w latach 2018-2020.

Tabela 27. Liczba członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2018-2020

	2018	2019	2020
liczba osób zaangażowanych w prace GKRPA	5	4	4

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Komańczy.

Tabela 28. Opłaty z zezwoleń na sprzedaż alkoholu w gminie w latach 2018-2020

rodzaj	wartość w zł		
	2018	2019	2020
opłaty z zezwoleń na sprzedaż alkoholu	65 635,29	70 194,37	79 373,32

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Komańczy.

Tabela 29. Środki finansowe (w zł) przeznaczone na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień w gminie w latach 2018-2020

przeznaczenie	wielkość wydatków (w zł)		
	2018	2019	2020
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych	60 667,11	56 809,14	12 493,51
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów narkomanii	3 180,28	2 232,79	3 196,34
na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	0	0	0
razem	63 847,39	59 041,93	15 689,85

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Komańczy.

W latach 2018-2020 środki przeznaczone na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy zmniejszały się z roku na rok, przy czym w 2020 r. nastąpił wyraźny spadek tych środków. Mały także kwoty przeznaczone na walkę z alkoholizmem, natomiast środki na przeciwdziałanie narkomanii ulegały wahaniom. W analizowanym okresie nie przeznaczano odrębnych środków na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

W ramach podejmowanych działań GKRPA przeprowadzała rozmowy interwencyjno-motywuujące w związku z nadużywaniem alkoholu oraz występowała do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. Dane w tym zakresie przedstawia tabela poniżej.

Tabela 30. Działalność GKRPA w latach 2018-2020 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie

zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywuujące w związku z nadużywaniem alkoholu	10	16	21
liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem	1	5	6

W latach 2018-2020 liczba osób, z którymi GKRPA przeprowadzała rozmowy interwencyjno-motywuujące w związku z nadużywaniem alkoholu systematycznie rosła (z 10 osób w 2018 r. do 21 osób w 2020 r.). W analizowanym okresie Komisja występowała z wnioskami do sądu o podjęcie obowiązkowego leczenia odwykowego wobec 1 osoby w 2018 r., 5 osób w 2019 r. i wobec 6 osób w 2020 r.

Jednym z działań w zakresie profilaktyki w 2020 r. było prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych. GKRPA finansowała projekty związane z zagospodarowaniem czasu wolnego dla dzieci i młodzieży szkolnej oraz programy profilaktyczne poruszające problemy wynikające z uzależnień od alkoholu i narkotyków, a także kolportowała plakaty, ulotki i broszury traktujące o negatywnych skutkach uzależnień i przemocy.

Ponadto w ramach Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Narkomanii, Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, jak również Programu Wspierania Rodziny w placówkach oświatowych realizowane były przedsięwzięcia profilaktyczne i dydaktyczne w formie ogólnopolskich kampanii, programów (np. „Twój parasol”), warsztatów i pogadanek (np. prozdrowotnych) oraz spotkań ze specjalistami, a także akcji społecznych i integracyjnych (pikniki rodzinne). Wykorzystano materiały edukacyjno-informacyjne (ulotki, plakaty, broszury „Stop przemocy”).

Jeśli chodzi o działalność w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, to w analizowanym okresie GKRPA kontaktowała się z osobami dotkniętymi tym problemem, składała także zawiadomienia do prokuratury o przestępstwie przeciwko sprawcom przemocy w rodzinie. Dane w tym zakresie przedstawia tabela poniżej.

Tabela 31. Działania podjęte w gminie przez GKRPA w latach 2018-2020 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie

zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA	13	22	27
liczba sprawców przemocy w rodzinie, przeciwko którym GKRPA złożyła zawiadomienie do prokuratury o przestępstwie	1	3	3

2.3.1.5. POMOC RODZINOM DOTKNIĘTYM PROBLEMAMI UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY

Istotną rolę w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie w gminie pełni **Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie**. Celem jego działania jest koordynowanie systemu przeciwdziałania przemocy domowej na najniższym szczeblu samorządu terytorialnego – w obszarze gminy.

W ujawnionych przypadkach stosowania przemocy w rodzinie lub uzasadnionego podejrzenia, że w danej rodzinie dochodzi do przemocy, wdrażana i prowadzona jest procedura „Niebieskie Karty”. Obejmuje ona ogół czynności podejmowanych przez przedstawicieli GOPS-u, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, GKRPA i organizacji pozarządowych, a wszystkie te działania koordynuje Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego.

Procedurę kończy się po zrealizowaniu opracowanego przez grupę roboczą indywidualnego planu pomocy dla rodziny lub po ustaniu przemocy w rodzinie oraz w przypadku rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań.

W 2020 r. przedstawiciele Zespołu Interdyscyplinarnego wszczęli wśród rodzin z gminy Komańcza 9 procedur „Niebieskie Karty” (w tym 7 zostało sporządzonych przez Policję, zaś 2 przez pracowników socjalnych). W związku z podjętymi działaniami członków grupy roboczej i przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego – „Niebieskie Karty” zamknięto w 5 rodzinach. Szczegółowe dane na temat działalności Zespołu Interdyscyplinarnego w latach 2018-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 32. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba członków Zespołu Interdyscyplinarnego	8	8	8
liczba spotkań ZI w ciągu roku	4	4	4
liczba spotkań grup roboczych	15	15	25
liczba złożonych do ZI „Niebieskich Kart”	11	6	9
w tym sporządzone przez Policję	9	5	7
w tym sporządzonych przez pracowników socjalnych	2	1	2
liczba zamkniętych „Niebieskich Kart”	5	4	5
liczba spraw toczących się w ZI z lat wcześniejszych	0	0	0

Dane Zespołu Interdyscyplinarnego w gminie Komańcza.

Osobom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie pomoc świadczy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Wsparcia z powodu alkoholizmu udzielono 3 rodzinom (9 osobom w rodzinach) w 2018 r., 4 rodzinom (10 osobom w rodzinach) w 2019 r. i 3 rodzinom (8 osobom w rodzinach) w 2020 r. Pomocy z powodu narkomanii

w analizowanym okresie nie przyznawano. Przemoc w rodzinie była przyczyną przyznania wsparcia 1 rodzinie (5 osobom w rodzinach) w 2018 r. i 2 rodzinom (10 osobom w rodzinach) w 2019 r.

2.3.1.6. EDUKACJA, KULTURA, SPORT I REKREACJA, SEKTOR POZARZĄDOWY, KOŚCIOŁY

Poniższe tabele przedstawiają informacje na temat placówek systemu oświaty, kultury i obiektów sportowo-rekreacyjnych funkcjonujących na terenie gminy w 2020 r.

Tabela 33. Placówki wychowania przedszkolnego działające w gminie (w roku szkolnym 2020/2021)

typ placówki	liczba	liczba dzieci	liczba nauczycieli (etatów)
placówki wychowania przedszkolnego	7	100	7
w tym przedszkola	–	–	–
w tym punkty przedszkolne i oddziały przedszkolne w szkołach	7	100	7

Dane Urzędu Gminy Komańcza.

Tabela 34. Placówki oświatowe działające w gminie (w roku szkolnym 2020/2021)

typ placówki	liczba	liczba uczniów	liczba nauczycieli (etatów)
szkoła podstawowa	4	265	71
szkoła ponadpodstawowa	–	–	–

Dane Urzędu Gminy Komańcza.

Tabela 35. Placówki kultury w gminie w 2020 r.

typ placówki	liczba	liczba osób objętych ofertą	liczba pracowników
ośrodki kultury	3	4 500	3
świetlice	–	–	–
kluby wiejskie	9	mieszkańcy gminy	–
biblioteki i filie	3	4 475	3
inne: administracja	1	400	3

Dane Urzędu Gminy Komańcza.

Tabela 36. Obiekty sportowo-rekreacyjne w gminie w 2020 r.

rodzaj podmiotu	liczba
liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych	26

liczba klubów sportowych (łącznie z uczniowskimi)	1
w tym liczba uczniowskich klubów sportowych	0

Dane Urzędu Gminy Komańcza.

Wyjątkowo atrakcyjny górski krajobraz, cenne walory przyrodnicze i kulturowe (architektura cerkiewna), a także lokalizacja na pograniczu tradycyjnych regionów turystycznych – Bieszczad i Beskidu Niskiego oraz parki krajobrazowe: Ciśniańsko-Wetliński i Jaśliski, cztery rezerваты przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem rezerwatu przyrody nieożywionej „Zwierzło” z osuwiskowymi Jeziorkami Duszatyńskimi i dwa obszary chronionego krajobrazu (Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego i Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu), sprzyjają rozwojowi różnych form rekreacji i turystyki aktywnej (pieszej, rowerowej, narciarskiej, konnej), kulturowej (sztuki i architektury cerkiewnej, związanej z postaciami literackimi i historycznymi) oraz pielgrzymkowej. Ofertę wzbogaca bieszczadzka wąskotorowa kolejka górską i Park Gwiezdnego Nieba.

Przez teren gminy przebiega dobrze rozwinięta sieć szlaków pieszych, rowerowych, narciarskich i konnych, a także ścieżki spacerowe, dydaktyczne i pielgrzymkowe.

Na terenie gminy funkcjonują też obiekty sportowe, m.in.:

- kompleks boisk sportowych pod Olszynką w Rzepedzi,
- kompleksy rekreacyjno-sportowe w Czystogarbie, Wisłoku Wielkim, Turzańsku i Nowym Łupkowie,
- stadiony sportowe w Rzepedzi i Szczawnem,
- boiska do piłki nożnej w Radoszycach i Turzańsku,
- place zabaw w Wisłoku Wielkim, Czystogarbie, Czystogarbie wsi, Komańczy, Dołżycy, Radoszycach, Rzepedzi, Turzańsku, Szczawnem, Kulasznie, Wysoczanach, Nowym Łupkowie, Smolniku, Mikowie, Woli Michowej oraz przy szkołach w Komańczy i Rzepedzi.

Poniższa tabela przedstawia pełną listę podmiotów wspierających rodziny i dzieci z gminy działających na jej terenie.

Tabela 37. Podmioty wspierające rodziny i dzieci z gminy działające na jej terenie

lp.	nazwa podmiotu	adres podmiotu
1.	Urząd Gminy	Komańcza 166, 38-543 Komańcza
2.	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	
3.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	
4.	Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	
5.	Posterunek Policji w Komańczy	Komańcza 127, 38-543 Komańcza

6.	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Komańczy	Komańcza 161, 38-543 Komańcza
7.	Punkt apteczny w Komańczy	Osiedle A 19, 38-542 Rzepedź
8.	Punkt apteczny w Rzepedzi	Komańcza 160/7a, 38-543 Komańcza
9.	Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Komańczy	Rzepedź 1A, 38-542 Rzepedź
10.	Punkt Przedszkolny w Szkole Podstawowej im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Komańczy	Komańcza 249, 38-543 Komańcza
11.	Szkoła Podstawowa w Rzepedzi	
12.	Punkt Przedszkolny w Szkole Podstawowej w Rzepedzi	Osiedle A 30, 38-542 Rzepedź
13.	Publiczna Szkoła Podstawowa Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich im. Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Wisłoku Wielkim	Osiedle A 22a, 38-542 Rzepedź
14.	Punkt Przedszkolny w Wisłoku Wielkim prowadzony przez Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Katolickich im. Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Wisłoku Wielkim	
15.	Publiczna Szkoła Podstawowa w Nowym Łupkowie prowadzona przez Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Łupkowa i Okolic	Wisłok Wielki 26A, 38-543 Komańcza
16.	Publiczny Punkt Przedszkolny w Nowym Łupkowie prowadzony przez Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Łupkowa i Okolic	
17.	Gminny Ośrodek Kultury w Komańczy	Nowy Łupków 29, 38-543 Komańcza
18.	Rzepedzki Ośrodek Kultury	
19.	Ośrodek Kultury w Szczawnem	Komańcza 166, 38-543 Komańcza
20.	Biblioteka Publiczna im. Jerzego Harasymowicza w Komańczy	Rzepedź 19a, 38-542 Rzepedź
21.	Biblioteka Publiczna w Rzepedzi	Szczawne 32, 38-542 Rzepedź
22.	Biblioteka Publiczna w Szczawnem	
23.	Kluby wiejskie	Komańcza, Nowy Łupków, Smolnik, Wisłok Wielki, Turzańsk, Czystogarb osiedle, Czystogarb wieś, Radoszyce, Rzepedź
24.	Gminny Ludowy Klub Sportowy Drewiarz	Rzepedź, 38-542 Rzepedź
25.	Stowarzyszenie 50+ w Komańczy	Komańcza 166, 38-543 Komańcza
26.	Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta – Koło w Wisłoku Wielkim	Wisłok Wielki 66, 38-543 Komańcza
27.	Stowarzyszenie Sportowo-Rekreacyjne „Żbik – Komańcza”	Czystogarb 8, 38-543 Komańcza
28.	Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Lokalnych Komańczy „Wilk”	Komańcza 166, 38-543 Komańcza
29.	Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Łupkowa i Okolic	Nowy Łupków 37/7, 38-543 Komańcza
30.	Stowarzyszenie Społeczno-kulturalne na rzecz Rozwoju Wsi Szczawne – Kulaszne	Szczawne 32, 38-542 Rzepedź
31.	Stowarzyszenie „Wspólnie dla Turzańska”	Turzańsk 39, 38-542 Rzepedź
32.	OSP w Szczawnem	Szczawne 32, 38-542 Rzepedź

33.	OSP w Wisłoku Wielkim	Wisłok Wielki 25A, 38-543 Komańcza
34.	OSP w Komańczy	Komańcza 175, 38-543 Komańcza
35.	OSP w Rzepedzi	Osiedle A 19a, 38-542 Rzepedź
36.	OSP w Nowym Łupkowie	Nowy Łupków 30, 38-543 Komańcza
37.	Koło Gospodyń Wiejskich w Czystogarbie	Czystogarb 34/3, 38-543 Komańcza
38.	Koło Gospodyń Wiejskich w Nowym Łupkowie	Nowy Łupków 19, 38-543 Komańcza

Dane Urzędu Gminy Komańcza.

W 2020 r. w gminie Komańcza funkcjonowały 4 parafie Kościoła rzymskokatolickiego, 1 parafia Kościoła prawosławnego oraz 1 parafia Kościoła greckokatolickiego. Dane zawiera poniższa tabela.

Tabela 38. Parafie na terenie gminy w 2020 r.

dekanat	nazwa parafii	adres
rzepedzki	Parafia pw. św. Józefa w Komańczy	Komańcza 88, 38-543 Komańcza
rzepedzki	Parafia pw. św. Maksymiliana Marii Kolbego w Rzepedzi	Rzepedź 61, 38-542, Rzepedź
rzepedzki	Parafia pw. św. Onufrego w Wisłoku Wielkim	Wisłok Wielki 66, 38-543 Komańcza
rzepedzki	Parafia pw. Świętych Piotra i Pawła w Nowym Łupkowie	Nowy Łupków 21, 38-543 Komańcza
sanocki	Parafia prawosławna pw. Opieki Matki Bożej w Komańczy	Komańcza 216, 38-543 Komańcza
rzyszowsko-sanocki	Parafia greckokatolicka pw. Opieki Najświętszej Marii Panny w Komańczy	Komańcza 215, 38-543 Komańcza

Dane Urzędu Gminy Komańcza.

Wszystkie parafie rzymskokatolickie z terenu gminy należą do dekanatu rzepedzkiego w archidiecezji przemyskiej. Parafia prawosławna pw. Opieki Matki Bożej w Komańczy wchodzi w skład dekanatu sanockiego diecezji przemysko-gorlickiej, zaś Parafia greckokatolicka pw. Opieki Najświętszej Marii Panny należy do dekanatu rzeszowsko-sanockiego archidiecezji przemysko-warszawskiej.

Diecezjalny Referat Duszpasterstwa Rodzin Kurii Biskupiej Archidiecezji Przemyskiej (ul. ks. Piotra Skargi 6, 37-700 Przemyśl) zajmuje się wspieraniem rodzin, małżeństw i osób samotnych oraz rodzin w kryzysie. Do głównych zadań tego referatu należą:

- planowanie, organizacja i nadzór nad prowadzeniem przygotowania do życia w małżeństwie i rodzinie;
- organizacja katolickiego poradnictwa rodzinnego;
- kształcenie i stała formacja specjalistów z zakresu poradnictwa rodzinnego;
- organizowanie i popieranie rozmaitych inicjatyw i działań w zakresie obrony życia;

- podejmowanie i wspieranie inicjatyw w zakresie duszpasterstwa rodzin (uroczystości diecezjalne, rekolekcje, nabożeństwa);
- przygotowywanie pomocy i materiałów w zakresie duszpasterstwa rodzin, przygotowania do małżeństwa i ochrony życia;
- współpraca z organizacjami, stowarzyszeniami i ruchami kościelnymi wspomagającymi rodzinę;
- utrzymywanie kontaktów i współpraca z instytucjami państwowymi, samorządowymi i społecznymi służącymi umacnianiu i rozwojowi rodziny oraz obronie życia.

Na poziomie diecezji działalność i współpracę parafialnych oraz rejonowych doradców życia rodzinnego koordynuje **Wydział Duszpasterstwa Rodzin Kurii Diecezjalnej. Diecezjalnego Doradcę Życia Rodzinnego** powołuje Biskup Diecezjalny na wniosek Diecezjalnego Duszpasterza Rodzin. Funkcję diecezjalnego duszpasterza rodzin pełni ks. dr Marek Machała (tel. 16 677 90 00, e-mail: rodzina@przemyska.pl), a diecezjalnej doradczynie życia rodzinnego mgr Aneta Hudycz (tel. 502 326 356, e-mail: rodzina@przemyska.pl). Doradcy życia rodzinnego są osobami pierwszego kontaktu i mogą udzielić osobistego wsparcia, posiadają też wiedzę, gdzie można uzyskać specjalistyczną pomoc w różnych sytuacjach tego wymagających.

Kompleksową pomocą rodzinie, małżeństwom i narzeczonym oraz osobom przeżywającym trudności, małżeństwom w kryzysie i rodzinom z trudnościami wychowawczymi służą funkcjonujące przy Wydziale Duszpasterstwa Rodzin w Przemyśle Katolickie Poradnie Specjalistyczne „Nazaret” (ul. ks. Piotra Skargi 6, 37-700 Przemyśl; ul. 3 Maja 12, 37-500 Jarosław i ul. Franciszkańska 7, 38-500 Sanok). Profesjonalną i bezpłatną pomoc w rozwiązywaniu konfliktów w rodzinie, problemów wychowawczych, uzależnień, przemocy oraz wsparcie osobom będącym w sytuacjach nagłych i kryzysowych, świadczą:

- w zakresie odpowiedzialnego rodzicielstwa – świeccy doradcy rodzinni,
- w sprawach trudności osobistych i konfliktów małżeńsko-rodzinnych – psychologowie,
- wsparcie rodziców poradami z zakresu funkcji wychowawczej rodziny – pedagodzy,
- porady prawne w zakresie szeroko rozumianego prawa rodzinnego – prawnicy,
- wsparcie w sferze moralno-duchowej poprzez poradę i modlitwę – kapłani.

Pomoc dzieciom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach kryzysowych świadczy również Caritas Diecezji Przemyskiej, a w szczególności uruchomione przez Caritas kuchnia dla ubogich, magazyn z odzieżą, Centrum Terapii i Rehabilitacji, Dom Dziennego Pobytu, Centrum Integracji Społecznej (dla bezrobotnych), Podkarpacki Regionalny Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (PROWES), Dom Matki i Dziecka, Centrum Medyczno-Charytatywne Caritas, Warsztat Terapii Zajęciowej, Dom Pomocy Społecznej im. Św. Brata

Alberta, Świetlice socjoterapeutyczne oraz Niepubliczny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy Caritas w Wysokiej Łąncuckiej i Katolickie Centrum Wspierania Rodziny i Pieczy Zastępczej w Krośnie.

2.3.2. JEDNOSTKI WSPARCIA SPOZA GMINY

Mieszkańców gminy Komańcza obejmują zasięgiem swego działania jednostki powiatowe. Poniższa tabela przedstawia dane o działalności PCPR-u w Sanoku w odniesieniu do ludności gminy w zakresie pieczy zastępczej.

Tabela 39. Działalność PCPR-u w odniesieniu do ludności gminy w zakresie pieczy zastępczej w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba dzieci z gminy zgłoszonych do adopcji	0	0	0
liczba dzieci z gminy adoptowanych	0	0	0
liczba dzieci z gminy umieszczonych w rodzinach zastępczych	1	1	0
liczba dzieci z gminy umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	0	0	0
liczba dzieci z gminy przebywających w rodzinach zastępczych	1	2	2
liczba dzieci z gminy przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	0	0	0
liczba rodzin zastępczych, które objęły opieką dzieci z gminy	0	1	0
liczba usamodzielnionych dzieci z gminy	0	0	0
liczba dzieci, które powróciły do rodzin biologicznych	0	0	0

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sanoku.

Z danych przedstawionych przez PCPR w Sanoku wynika, że w analizowanym okresie nie zgłaszano do adopcji i nie adoptowano ani jednego dziecka z terenu gminy. W rodzinach zastępczych umieszczono po 1 dziecku w latach 2018-2019. W analizowanym okresie w rodzinach zastępczych przebywało 1 dziecko w 2018 r. i po 2 dzieci w latach 2019-2020. W rozpatrywanym okresie 1 rodzina zastępcza obejmowała opieką dzieci z terenu gminy w 2019 r. Jeśli chodzi o placówki opiekuńczo-wychowawcze, to w analizowanym okresie nie umieszczono tam ani jednego dziecka i ani jedno dziecko z terenu gminy, w tego typu placówce nie przebywało.

Mieszkańcy gminy Komańcza korzystali także ze wsparcia Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Sanoku, wydającego orzeczenia o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (z uwzględnieniem orzeczonego stopnia niepełnosprawności). Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby wydanych orzeczeń o niepełnosprawności mieszkańcom gminy Komańcza.

Tabela 40. Orzeczenia o niepełnosprawności wydane mieszkańcom powiatu w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych dzieciom z powiatu (do 16. roku życia)	10	10	7
liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności	67	94	96
w tym o znacznym stopniu niepełnosprawności	17	32	29
w tym o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	30	44	39
w tym o lekkim stopniu niepełnosprawności	20	18	28

Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Sanoku.

Osoby niepełnosprawne z terenu gminy Komańcza mogą korzystać również ze wsparcia finansowego udzielanego przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sanoku, które dysponuje środkami na rehabilitację społeczną i zawodową. W tabeli zamieszczonej poniżej zawarto dane dotyczące tego rodzaju pomocy.

Tabela 41. Dofinansowanie rehabilitacji przyznane mieszkańcom gminy w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych	1	0	0
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze	6	12	12
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano likwidację barier architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się	0	1	1

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sanoku.

Dane w zakresie pomocy udzielanej mieszkańcom gminy z powodu niepełnosprawności przedstawia kolejna tabela.

Tabela 42. Rodziny w gminie korzystające z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba rodzin	36	27	18
liczba osób łącznie w rodzinach	50	56	34

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

Pomoc dzieciom i młodzieży z terenu gminy oraz ich rodzicom świadczy także Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sanoku. W roku szkolnym 2020/2021 Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sanoku udzieliła wsparcia 28 dzieciom i młodzieży z terenu gminy Komańcza w formie:

- badania psychologiczno-pedagogiczne – 18 osób (w tym 9 osób z wydanym orzeczeniem oraz 9 osób z wydaną opinią),
- terapii logopedycznej – 3 osoby,
- integracji sensorycznej – 1 osoba,
- inne form pomocy – 5 osób.

Poniższa tabela zawiera wykaz podmiotów spoza gminy, świadczących wsparcie ludności z terenu gminy Komańcza.

Tabela 43. Podmioty wspierające rodziny i dzieci z gminy Komańcza usytuowane poza gminą w 2020 r.

lp.	nazwa podmiotu		adres podmiotu
1.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sanoku		ul. Szopena 5, 38-500 Sanok
2.	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sanoku		
3.	Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności		ul. Konarskiego 24, 38-500 Sanok
4.	Powiatowy Urząd Pracy w Sanoku		ul. Rymanowska 20A, 38-500 Sanok
5.	Komenda Powiatowa Policji w Sanoku		ul. Witkiewicza 3, 38-500 Sanok
6.	Sąd Rejonowy w Sanoku		ul. Kościuszki 5, 38-500 Sanok
7.	Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej do wykonywania orzeczeń w sprawach karnych oraz rodzinnych i nieletnich		
8.	Prokuratura Rejonowa w Sanoku		ul. Kościuszki 45, 38-500 Sanok
9.	Katolicka Poradnia Specjalistyczna „Nazaret” Archidiecezji Przemyskiej	Poradnia Rodzinna w Przemyślu	ul. ks. Skargi 6, 37-700 Przemyśl
		Poradnia Rodzinna w Sanoku	ul. Franciszkańska 7, 38-500 Sanok
		Poradnia Rodzinna w Jarosławiu	ul. 3 Maja 12, 37-500 Jarosław
10.	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej,	Poradnia Leczenia Uzależnień	ul. Lipińskiego 10, 38-500 Sanok
		Oddział Dzienny Terapii Uzależnienia od Alkoholu	
		Poradnia Zdrowia Psychicznego	
11.	Dom Bezdomnego Inwalidy Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta w Sanoku		ul. Przemyska 24, 38-500 Sanok
12.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy		ul. Konarskiego 10, 38-500 Sanok
13.	Dom Dziecka im. św. Józefa w Sanoku		ul. Sadowa 21, 38-500 Sanok
14.	Środowiskowy Dom Samopomocy w Zagórz		ul. Fabryczna 8, 38-540 Zagórz
15.	Środowiskowy Dom Samopomocy w Wolicy		Wolica 9, 38-505 Bukowsko
16.	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „SOS”		al. Jana Pawła II 18b, 38-600 Lesko
17.	Dom Pomocy Społecznej św. Brata Alberta w Zagórz		ul. ks. Winnickiego 1, 38-540 Zagórz

18.	Dom Pomocy Społecznej Zakonu Bonifratrów	ul. Floriańska 19, 38-440 Iwonicz-Zdrój
19.	Dom Pomocy Społecznej Światło Nadziei	ul. Królowej Jadwigi 12, 38-500 Sanok
20.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej	ul. Hetmańska 9, 35-04 Rzeszów

Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy.

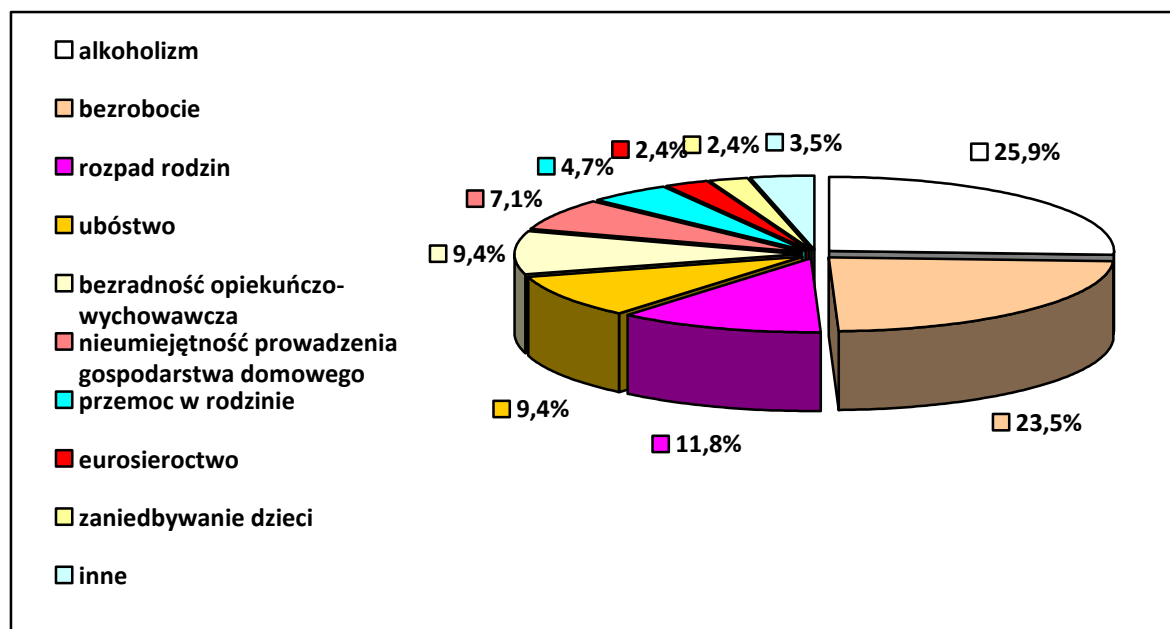
2.4. BADANIA ANKIETOWE

Analiza sytuacji rodziny i dziecka w środowisku lokalnym została pogłębiona z pomocą badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców i w placówkach systemu oświaty funkcjonujących na terenie gminy.

2.4.1. BADANIA ANKIETOWE PRZEPROWADZONE WŚRÓD MIESZKAŃCÓW

Do analizy przedłożono w sumie 40 wypełnionych anonimowo ankiet, w których badani odnieśli się do wybranych zagadnień dotyczących sytuacji społecznej w gminie. Respondentów poproszono o wskazanie problemów, które najbardziej uwidaczniają się w gminie i rzutują na prawidłowe funkcjonowanie rodzin. Rozkład odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 1. Jakie problemy, niekorzystne zjawiska w Pani/Pana ocenie najbardziej uwidaczniają się w gminie?

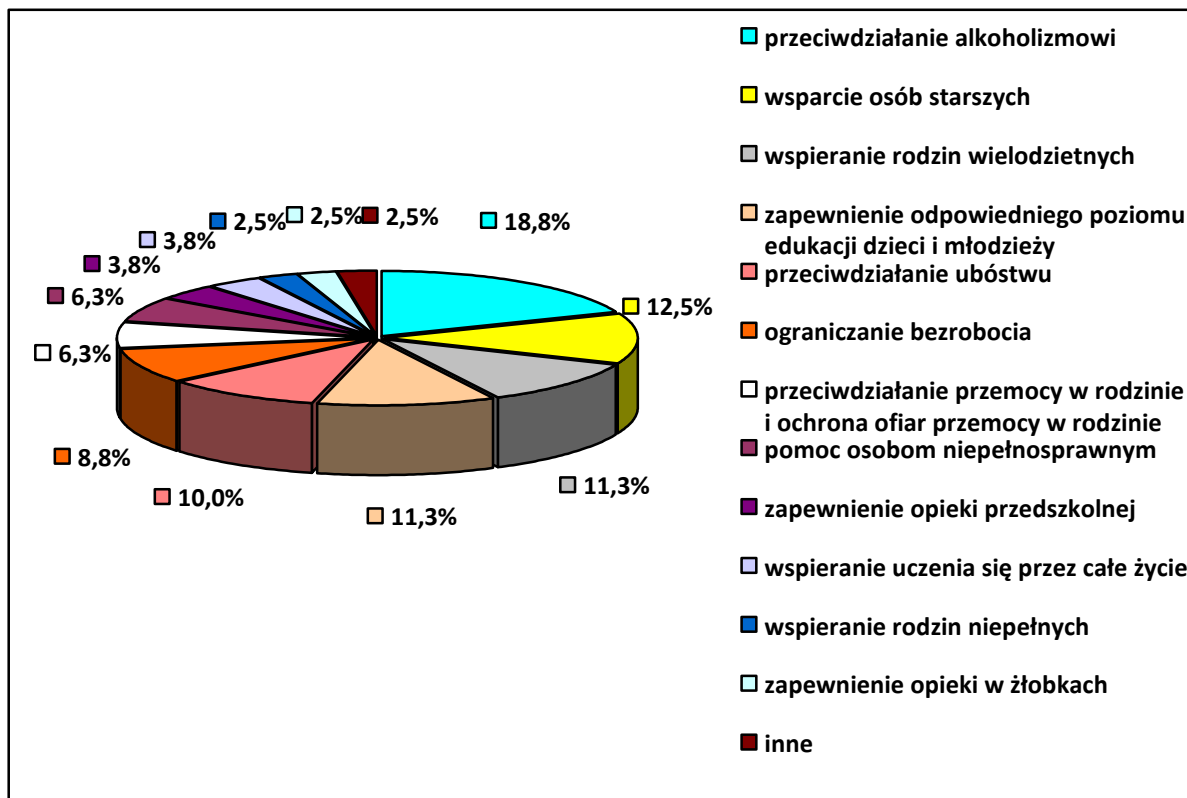
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Pytanie dotyczące problemów rzutujących na prawidłowe funkcjonowanie rodzin miało charakter półotwarty z możliwością dokonania wielokrotnego wyboru. Ankietowani najczęściej wymieniali alkoholizm (25,9%) i bezrobocie (23,5%) oraz rozpad rodzin (11,8%), a także ubóstwo i bezzadność opiekuńczo-wychowawczą (po 9,4%). W dalszej kolejności

wymieniali nieumiejętność prowadzenia gospodarstwa domowego (7,1%), przemoc w rodzinie (4,7%) oraz eurosieroctwo i zaniedbywanie dzieci (po 2,4%).

W następnym pytaniu poproszono badanych o wskazanie obszarów, w jakich działania podejmowane i skierowane do rodzin bądź oferowane im wsparcie są najbardziej niezadowolające. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje kolejny wykres.

Wykres 2 W jakich obszarach należałoby podjąć lub zintensyfikować działania, by poprawić jakość życia i kondycję rodzin zamieszkujących teren gminy?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

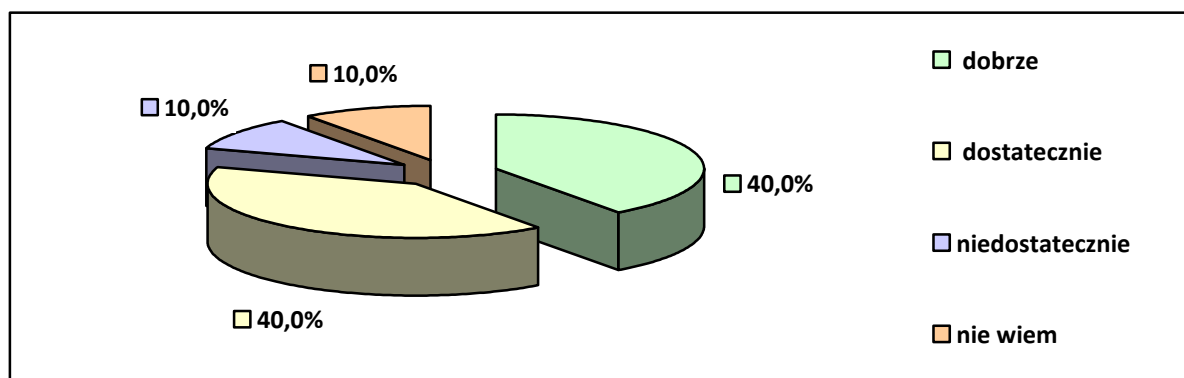
W opinii ankietowanych oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom w gminie jest najmniej zadowolająca przede wszystkim w takich obszarach, jak: przeciwdziałanie alkoholizmowi (18,8%), wsparcie osób starszych (12,5%), wspieranie rodzin wielodzietnych i zapewnienie odpowiedniego poziomu edukacji dzieci i młodzieży (po 11,3%) oraz przeciwdziałanie ubóstwu (10%), ograniczanie bezrobocia (8,8%), przeciwdziałanie przemocy i ochrona ofiar przemocy w rodzinie oraz pomoc osobom niepełnosprawnym (po 6,3%), a także zapewnienie opieki przedszkolnej i wspieranie uczenia się przez całe życie (po 3,8%) oraz wspieranie rodzin niepełnych i zapewnienie opieki w żłobkach (po 2,5%).

Badanie ankietowe pozwoliło także poznać opinie jego uczestników na temat oferty w zakresie edukacji oraz zaspokajania potrzeb w zakresie opieki przedszkolnej i opieki w żłobkach. Według 42,1% ankietowanych brak oferty w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 stanowi problem dla mieszkańców. Przeciwnego zdania było 10,5% badanych. Wysoki odsetek (47,4%) respondentów nie przedstawił opinii w tej sprawie. Kwestia opieki

przedszkolnej w gminie uzyskała tyle samo ocen pozytywnych, co negatywnych. Zdaniem 37,5% ankietowanych potrzeby mieszkańców w tym obszarze są zaspokajane. Jednocześnie taki sam odsetek (37,5%) respondentów nie podziela tej opinii. Trudności z odniesieniem się do tej sprawy miała jedna czwarta respondentów.

Bardzo pozytywnie oceniono ofertę edukacyjną szkół w gminie. Według zdecydowanej większości (80%) badanych jest ona dobra lub dostateczna. Jednocześnie 10% ankietowanych stwierdziło, że jest ona niedostateczna i taki sam odsetek (10%) respondentów nie wyraził zdania w tej kwestii. Rozkład uzyskanych odpowiedzi w zakresie oferty edukacyjnej prezentuje poniższy wykres.

Wykres 3. Jak Pani / Pan ocenia ofertę edukacyjną szkół w gminie?

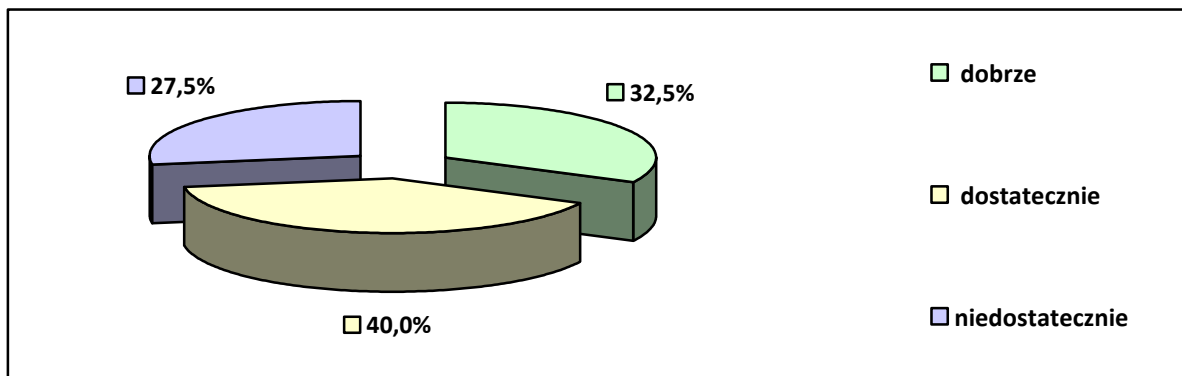

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Badanie ankietowe uwzględniało również ocenę oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej oraz oferty w zakresie ochrony zdrowia w gminie. Uczestnicy badania bardzo pozytywnie ocenili atrakcyjność i jakość oferty kulturalnej w gminie, bowiem według zdecydowanej większości (80%) ankietowanych jest ona dobra lub dostateczna. Odm inną opinię wyraziło 17,5% respondentów. Opinii w tej kwestii nie przedstawiło 2,5% pytan ych. Jeśli chodzi o ofertę gminy w zakresie sportu i rekreacji, to także została oceniona pozytywnie. Jako dostateczną uznało ją 42,5% badanych, zaś jako dobrą oceniło ją 12,5% respondentów. Jednak zdaniem 35% ankietowanych jest ona niedostateczna. Problemy z jednoznacz ną odpowiedzi ą na to pytanie miało 10% uczestników badania.

Oferta w zakresie ochrony zdrowia mieszkańców została oceniona pozytywnie, bowiem zdaniem 40% ankietowanych jest ona dostateczna, a kolejne 32,5% badanych przyznało, że jest dobra. Jednocześnie 27,5% respondentów stwierdziło, że jest ona niedostateczna. Uzyskane wyniki ankiety odnoszące się do ochrony zdrowia prezentuje poniższy wykres.

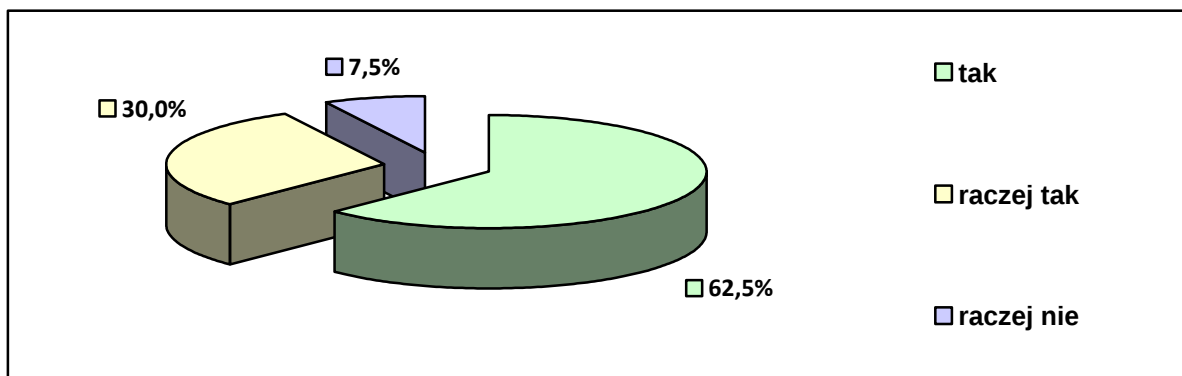
Wykres 4. Jak Pani / Pan ocenia funkcjonalność i jakość oferty w zakresie ochrony zdrowia w gminie?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W badaniu poruszono także kwestię poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Zdecydowana większość (92,5%) respondentów stwierdziła, że w miejscu zamieszkania czuje się bezpiecznie lub raczej bezpiecznie. Odmiennej opinii wyraziło tylko 7,5% badanych. Rozkład odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 5. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające badanym wskazać działania, jakie należałoby podjąć w gminie w celu poprawy funkcjonowania rodzin. Odpowiadając, ankietowani szczególny nacisk położyli na konieczność tworzenia nowych miejsc pracy na lokalnym rynku i aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, podejmowania działań przeciwdziałających uzależnieniom i przemocy oraz zapewnienia dostępu do poradnictwa specjalistycznego, terapii dla rodzin, grup wsparcia i mediacji. Wśród niezbędnych do realizacji działań wymieniono także zatrudnienie asystenta rodziny, wydłużenie czasu pracy przedszkoli, poprawę funkcjonowania transportu publicznego oraz zapewnienie dostępu do lekarzy specjalistów. Za równie ważne uznano wzmocnienie opieki nad osobami niepełnosprawnymi, starszymi i samotnymi, uruchomienie świetlic środowiskowych, zwiększenie wsparcia dla rodzin ubogich oraz dofinansowywanie projektów na rzecz rodzin.

Uczestnicy badania wskazywali także działania, jakie należałoby podjąć w gminie w celu poprawy sytuacji dzieci i młodzieży. Respondenci wskazywali najczęściej na: zintensyfikowanie działań w zakresie zagospodarowania czasu wolnego uczniów, organizowanie zajęć kulturalnych, rekreacyjno-sportowych i wycieczek, tworzenie miejsc spotkań dla młodzieży, klubów sportowych i świetlic środowiskowych, rozszerzenie oferty kół zainteresowań rozwijających pasje i uzdolnienia uczniów oraz warsztatów i zajęć edukacyjnych. Uczestnicy badania za konieczne uznali zapewnienie dostępu do specjalistów – psychologów i terapeutów, zintensyfikowanie wśród dzieci i młodzieży działań profilaktycznych i edukacyjnych w obszarze uzależnień i przemocy oraz wydłużenie czasu pracy przedszkoli i świetlic szkolnych. Zwrócono także uwagę na potrzebę usprawnienia komunikacji publicznej, motywowania uczniów do nauki i rozwoju, zapewnienie pomocy uczniom mającym trudności w nauce oraz monitorowanie rodzin zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, a także poprawę poziomu edukacji.

Podczas badań ankietowych respondenci identyfikowali także instytucje i organizacje działające w gminie bądź obejmujące zasięgiem działania jej mieszkańców, które mogą w największym stopniu przyczynić się do złagodzenia bądź rozwiązania lokalnych problemów społecznych, w tym problemów rodzin i dzieci. W pierwszej kolejności zaliczono do nich: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki systemu oświaty, Policję, ośrodki zdrowia, Urząd Gminy w Komańczy oraz podległe mu jednostki, Gminny Ośrodek Kultury, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Powiatowy Urząd Pracy, Urząd Marszałkowski oraz organizacje pozarządowe.

Uczestnicy badania mieli także możliwość podzielenia się uwagami dotyczącymi sytuacji rodzin i dzieci zamieszkujących w gminie. Według respondentów duży problem stanowi bezrobocie, które ma bezpośredni wpływ na sytuację materialną rodzin, trudności komunikacyjne związane ze zbyt małą liczbą połączeń z większymi ośrodkami oraz niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodziców, a także zjawisko eurosieroctwa, będące skutkiem migracji jednego lub obojga rodziców. Wśród niepokojących zjawisk, które uwidaczniają się w gminie, ankietowani dostrzegli obniżenie aktywności zawodowej, a w niektórych przypadkach także niechęć do podejmowania pracy spowodowane rządowymi programami socjalnymi. Niektórzy uczestnicy badania zwrócili także uwagę na niski poziom i przestarzały system edukacji, który nie jest nastawiony na pobudzanie kreatywności i wzmacnianie potencjału uczniów.

2.4.2. BADANIA ANKIETOWE W PLACÓWKACH OŚWIATOWYCH

Analizie sytuacji dziecka i rodziny w gminie posłużyło również badanie ankietowe przeprowadzone w funkcjonujących na jej terenie placówkach systemu oświaty. Pomogło ono zdiagnozować środowisko szkolne i rodzinne uczniów m.in. pod kątem występowania negatywnych zachowań i zjawisk o charakterze patologicznym, nadto pozwoliło uzyskać informacje na temat prowadzonych w szkole działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych. Do analizy przedłożono 4 ankiety – wypełnione przez pedagogów szkolnych lub dyrektorów placówek systemu oświaty funkcjonujących na terenie gminy:

- Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Komańczy (liczba uczniów: 86, liczba nauczycieli: 25),
- Szkoła Podstawowa w Rzepedzi (liczba uczniów: 170, liczba nauczycieli: 24),
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Nowym Łupkowie (liczba uczniów: 31, liczba nauczycieli: 16),
- Publiczna Szkoła Podstawowa Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich im. Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Wisłoku Wielkim (liczba uczniów: 38, liczba nauczycieli: 12).

Zasoby i oferta szkolna

Z analizy ankiet wynika, iż wszystkie ankietowane szkoły zatrudniają logopedę, trzy z nich pedagoga, zaś dwie doradcę zawodowego. Pomocy psychologa i opieki pielęgniarskiej nie zapewnia ani jedna placówka. Uczniowie wszystkich szkół mają dostęp do Internetu i boisk sportowych, a salami gimnastycznymi dysponują trzy placówki. W ani jednej ankietowanej szkole nie utworzono klas lub grup integracyjnych. Wszystkie placówki zapewniają opiekę w ramach zajęć świetlicowych, a dodatkowo jedna z nich organizuje nauczanie indywidualne. Placówki oświatowe oferują też zajęcia przeznaczone dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wymieniono wśród nich zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rewalidacyjne, terapię pedagogiczną, a także zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze.

Zajęcia dodatkowe proponowane w szkołach

Szkoły z terenu gminy mają w swojej ofercie zajęcia dodatkowe. Znalazły się wśród nich liczne koła rozwijające zainteresowania i predyspozycje uczniów: koła przedmiotowe, humanistyczne, biologiczne, przyrodnicze, językowe, artystyczne, plastyczne, sportowe (SKS), szachowe, haft, robotyka, programowanie, zajęcia kreatywne oraz harcerstwo i wolontariat.

Problemy w otoczeniu szkolnym i rodzinnym uczniów

Uczestnicy badania stwierdzali występowanie zjawisk patologicznych i negatywnych zachowań w społeczności uczniowskiej oraz dysfunkcji i patologii w otoczeniu domowym uczniów, podając jednocześnie liczbę ujawnionych przypadków. Problemy, które w najpoważniejszym stopniu dosięgają uczniów i ich rodziny, identyfikowano w dwojaki sposób: wypełniając zamknięte katalogi obejmujące 12 i 6 zmiennych oraz odpowiadając na pytania o charakterze otwartym, określając subiektywnie stopień natężenia występujących problemów w ciągu trzech ostatnich lat. Uzyskane informacje prezentują poniższe tabele.

Tabela 44. Negatywne zachowania oraz zjawiska patologiczne występujące w społeczności uczniowskiej w roku szkolnym 2019/2020

rodzaj negatywnych zachowań i zjawisk patologicznych	obecność poszczególnych zjawisk		
	liczba placówek, w których stwierdzono	liczba ujawnionych przypadków	liczba placówek, w których nie stwierdzono
palenie papierosów	–	–	4
sięganie po alkohol	–	–	4
sięganie po narkotyki	–	–	4
niszczenie mienia szkolnego	2	7	2
kradzieże na terenie szkoły	–	–	4
dyskryminacja w grupie rówieśniczej	2	5	2
udział w grupach negatywnych	–	–	4
agresja i przemoc w grupie rówieśniczej	2	10	2
autoagresja	–	–	4
ucieczki z domu	–	–	4
przestępczość ujawniona	–	–	4
przypadki wymagające nadzoru kuratora sądowego	2	5	2

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w placówkach oświatowych gminy.

Tabela 45. Dysfunkcje i patologie stwierdzone w rodzinach uczniów w roku szkolnym 2019/2020

dysfunkcje i patologie rodziny	liczba ujawnionych przypadków
bezzradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	5
zaniedbanie	2
uzależnienia (alkoholizm, narkomania)	4
przemoc w rodzinie	2
wykorzystywanie seksualne dzieci	–
przestępczość	–

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w placówkach oświatowych gminy.

W otoczeniu szkolnym uczniów odnotowano 10 przypadków agresji i przemocy w grupie rówieśniczej, 7 przypadków niszczenia mienia szkolnego oraz po 5 przypadków dyskryminacji w grupie rówieśniczej i przypadków wymagających nadzoru kuratora sądowego. Wśród dysfunkcji i patologii ujawnionych w środowisku rodzinnym uczniów placówek oświatowych stwierdzono 5 przypadków bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, 4 przypadki uzależnień, a także po 2 przypadki zaniedbań i przemocy w rodzinie.

Przedstawiciele trzech spośród badanych placówek nie zauważyli wzrostu negatywnych zachowań i zjawisk patologicznych wśród dzieci i uczniów w ciągu ostatnich trzech lat, natomiast jeden uczestnik badania nie potrafił jednoznacznie wypowiedzieć się w tej kwestii.

Jeśli chodzi o przypadki dysfunkcji występujących w rodzinach dzieci i uczniów, to w opinii przedstawicieli trzech placówek w ciągu trzech ostatnich lat nie nastąpił wzrost liczby zjawisk patologicznych i przypadków dysfunkcji, zaś trudności z oceną tego zagadnienia miał jeden uczestnik badania.

Współpraca placówek z rodzicami uczniów przybiera różne formy i została oceniona pozytywnie przez wszystkich uczestników badania.

Współpraca placówek z instytucjami i organizacjami jest zdaniem przedstawicieli szkół zadowalająca. Do podmiotów, z którymi placówki najczęściej współpracują, uczestnicy badania zaliczyli: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Policję, Wydział Rodzinny i Nieletnich Sądu Rejonowego, placówki oświatowe, Gminne Ośrodki Kultury, Centrum Edukacji Obywatelskiej, ośrodki zdrowia, PCK, Nadleśnictwo Komańcza, Ligę Ochrony Przyrody, Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Katolickich, Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta oraz Fundację „Bliźniemu swemu”.

Pomoc, jaką placówki oferują uczniom z rodzin ubogich, opiera się o współpracę z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej i polega na zapewnieniu bezpłatnego dożywiania w formie obiadów, jak również pomocy materialnej i finansowej – wsparcie w formie stypendiów socjalnych, wyprawki szkolnej i zakupu pomocy dydaktycznych, zwolnienia z obowiązkowych opłat i składek, zabezpieczenia sprzętu komputerowego niezbędnego do zdalnego nauczania, a także dofinansowania wyjazdów i wycieczek szkolnych. Placówki zapewniają opiekę w ramach zajęć świetlicowych oraz wsparcie pedagogów szkolnych, nauczycieli i wychowawców. Ponadto udzielają niezbędnych informacji na temat źródeł wsparcia, kierują uczniów do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, pomagają także w dopełnianiu formalności oraz kompletowaniu i wypełnianiu wymaganych dokumentów, zaś

w ramach pomocy rzeczowej organizują paczki świąteczne i akcje charytatywne na rzecz potrzebujących.

Pomoc, jaką placówki oferują uczniom z rodzin niewydolnych wychowawczo, dotkniętych problemami uzależnień, przemocy w rodzinie przebiega we współpracy z instytucjami pomocowymi. Umożliwiany jest kontakt ze specjalistami – pedagogami i psychologami, zapewniana jest informacja o dostępnych formach pomocy i odpowiednich instytucjach pomocowych. Dzieci mogą również korzystać z indywidualnych konsultacji oraz porad pedagogów szkolnych, zapewniane jest wsparcie wychowawców i nauczycieli, uczestniczą także w programach profilaktyczno-edukacyjnych, zajęciach świetlicowych i pogadankach. Szkoły organizują też pomoc w nauce, wyjazdy i wycieczki integracyjne oraz akcje informacyjne.

Poprawa funkcjonowania placówek oraz efektywności procesu kształcenia i wychowania wymaga, zdaniem uczestników badania, pozyskania funduszy na zatrudnienie w placówkach psychologów, ujednolicenia systemu nauczania oraz rozszerzenia współpracy rodziców i nauczycieli. Według uczestników badania należy zapewnić uczniom i nauczycielom jak najlepsze warunki do nauki i pracy, zaś szczególnej uwagi wymagają kwestie związane ze zdalnym nauczaniem.

2.5. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT (jej nazwa to akronim angielskich słów: Strengths – mocne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse i Threats – zagrożenia) pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje, oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej. Przedstawiona poniżej analiza została przeprowadzona z udziałem przedstawicieli samorządu gminy, a jej przedmiotem stały się następujące obszary: **rodzina, dziecko i młodzież, przemoc w rodzinie; zdrowie, uzależnienia, bezpieczeństwo publiczne oraz kapitał społeczny i ludzki.**

RODZINA, DZIECKO I MŁODZIEŻ, PRZEMOC W RODZINIE	
mocne strony	słabe strony
• analizowanie problemów rodzin, dzieci i młodzieży w gminie • monitorowanie zapotrzebowania na opiekę nad dziećmi do lat 3 i opiekę przedszkolną • dysponowanie przez szkolnictwo w gminie kadrą i bazą dydaktyczną zapewniającą właściwy rozwój uczniów • odpowiednio przygotowana kadra do pracy z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie • zapewnianie pomocy i wsparcia dla ofiar	• brak wsparcia asystentów rodziny dla rodzin niewydolnych wychowawczo • niezapewnianie dostępu do poradnictwa specjalistycznego dla rodzin wymagających tej formy wsparcia • nieanalizowanie potrzeb osób samotnie wychowujących dzieci • niefunkcjonowanie na terenie gminy placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży

przemocy w rodzinie na terenie gminy • inicjowanie akcji uwrażliwiających społeczność lokalną na problemy przemocy w rodzinie • podejmowanie pracy z dziećmi i młodzieżą przez pedagogów szkolnych • prowadzenie pracy socjalnej z mieszkańcami • ścisła współpraca z instytucjami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie • prowadzenie zajęć kulturalno-rekreacyjnych i sportowych dla dzieci i młodzieży • zapewnianie mieszkania socjalnego z pierwszeństwem dostępu dla ofiar przemocy w rodzinie • funkcjonowanie szkół podstawowych na terenie gminy • organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla uczniów	• brak osób chętnych do pracy na stanowisku asystenta rodziny • deficyt specjalistów do pracy z rodzinami dotkniętymi problemami społecznymi • niedostateczna liczba mieszkań chronionych • niewystarczająca opieka żłobkowa • brak rodzin wspierających • nefunkcjonowanie Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego zapewniającego wsparcie dla osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie
szanse	zagrożenia
• niewzrastająca liczba rodzin niewydolnych wychowawczo • niezwiększająca się liczba osób samotnie wychowujących dzieci • wystarczająca, w stosunku do potrzeb mieszkańców, oferta w zakresie opieki przedszkolnej • zmieniające się przepisy prawa umożliwiające odizolowanie ofiary od sprawcy przemocy • ogłoszenie dalszych naborów na stanowisko asystenta rodziny • funkcjonowanie szkół podstawowych na terenie gminy	• nasilająca się skala problemów mających wpływ na prawidłowe funkcjonowanie rodzin • zwiększająca się liczba rodzin wymagających wsparcia w postaci poradnictwa specjalistycznego • brak możliwości tworzenia placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży • niewystarczająca, w stosunku do potrzeb mieszkańców, oferta w zakresie opieki żłobkowej • sytuacja finansowa gminy niezaspokajająca w pełni wszystkich potrzeb w zakresie edukacji • niewystarczająca liczebność i fachowość kadry pracującej z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie • nasilająca się w gminie skala zjawiska przemocy w rodzinie • niezmnijające się społeczne przyzwolenie na stosowanie przemocy w rodzinie • niedostatek działań zapobiegających niewydolności rodzin • występowanie zagrożeń w prawidłowym funkcjonowaniu rodzin • zbyt niskie kary dla sprawców przemocy • niechęć do współpracy osób doświadczających przemocy domowej • rozluźnienie więzi rodzinnych • bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów

Analiza uwarunkowań dla obszaru rodzina, dziecko i młodzież, przemoc w rodzinie wskazuje na przewagę mocnych stron, którymi są głównie: analizowanie problemów rodzin,

dzieci i młodzieży w gminie, monitorowanie zapotrzebowania na opiekę nad dziećmi do lat 3 i opiekę przedszkolną, dysponowanie przez szkolnictwo w gminie kadrami i bazą dydaktyczną zapewniającą właściwy rozwój uczniów, odpowiednio przygotowana kadra do pracy z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie, zapewnianie pomocy i wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie na terenie gminy, inicjowanie akcji uwrażliwiających społeczność lokalną na problemy przemocy w rodzinie, podejmowanie pracy z dziećmi i młodzieżą przez pedagogów szkolnych, prowadzenie pracy socjalnej z mieszkańcami, ścisła współpraca z instytucjami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, prowadzenie zajęć kulturalno-rekreacyjnych i sportowych dla dzieci i młodzieży, zapewnianie mieszkania socjalnego z pierwszeństwem dostępu dla ofiar przemocy w rodzinie, a także funkcjonowanie szkół podstawowych na terenie gminy oraz organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla uczniów.

Dostrzegane mocne strony w powiązaniu z akcentowanymi szansami nie mogą jednak przesłonić ciężaru gatunkowego licznych zagrożeń, z jakimi należy się zmierzyć. Niepokoić powinny zwłaszcza: nasilająca się skala problemów mających wpływ na prawidłowe funkcjonowanie rodzin, zwiększająca się liczba rodzin wymagających wsparcia w postaci poradnictwa specjalistycznego, brak możliwości tworzenia placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, niewystarczająca, w stosunku do potrzeb mieszkańców, oferta w zakresie opieki żłobkowej, sytuacja finansowa gminy niezaspokajająca w pełni wszystkich potrzeb w zakresie edukacji, niewystarczająca liczebność i fachowość kadry pracującej z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie, nasilająca się w gminie skala zjawiska przemocy w rodzinie, niezmnijające się społeczne przyzwolenie na stosowanie przemocy w rodzinie, niedostatek działań zapobiegających niewydolności rodzin, występowanie zagrożeń w prawidłowym funkcjonowaniu rodzin, zbyt niskie kary dla sprawców przemocy, niechęć do współpracy osób doświadczających przemocy domowej oraz rozluźnienie więzi rodzinnych, a także bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów – to kwestie, które należy uwzględnić w programowaniu działań w tym obszarze.

ZDROWIE, UZALEŻNIENIA, BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	
mocne strony	słabe strony
• zabezpieczenie dostępu mieszkańców do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej • inicjowanie przedsięwzięć propagujących zdrowy styl życia • podejmowanie przez samorząd gminy działań na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego • zapewnianie rodzinom dotkniętym problemami uzależnień dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej	• utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów na terenie gminy • brak specjalistów do pracy z rodzinami dotkniętymi problemem uzależnień

• odpowiednio przygotowana kadra do pracy z osobami uzależnionymi • realizowanie przez placówki oświatowe działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w obszarze uzależnień i przemocy w rodzinie wśród uczniów • prowadzenie w placówkach oświatowych programów profilaktyczno-edukacyjnych poświęconych przestępczości i jej negatywnym skutkom społecznym • podejmowanie przez samorząd gminy działań na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa w gminie oraz realizowanie inwestycji podnoszących poziom bezpieczeństwa na drodze • działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych • funkcjonowanie ośrodków zdrowia • dostęp do punktów aptecznych	
szanse	zagrożenia
• wzrost zainteresowania zdrowym trybem życia wśród mieszkańców • niezwiększające się zagrożenie przestępczością wśród nieletnich • zwiększający się poziom bezpieczeństwa mieszkańców gminy oraz poziom bezpieczeństwa na drodze • zatrudnienie psychologa świadczącego poradnictwo dla mieszkańców • systematyczne doszkalanie się kadr pomocowych • zmiana postaw społecznych	• istniejące bariery finansowe i lokalowe utrudniające prawidłowe zabezpieczenie dostępu do świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej • zwiększająca się liczba osób uzależnionych i współuzależnionych wymagających wsparcia • stale rosnące zapotrzebowanie na zwiększenie liczby osób pracujących z osobami uzależnionymi • zwiększająca się liczba nieletnich sięgających po alkohol lub narkotyki • niewystarczający dostęp do opieki medycznej • obniżenie wieku inicjacji alkoholowej • brak Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego dla osób uzależnionych i współuzależnionych

Analiza uwarunkowań dla obszaru zdrowie, uzależnienia, bezpieczeństwo publiczne zwraca uwagę na zdecydowaną przewagę mocnych stron: zabezpieczenie dostępu mieszkańców do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, inicjowanie przedsięwzięć propagujących zdrowy styl życia, podejmowanie przez samorząd gminy działań na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego, zapewnianie rodzinom dotkniętym problemami uzależnień dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej, odpowiednio przygotowana kadra do pracy z osobami uzależnionymi, realizowanie przez placówki oświatowe działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w obszarze uzależnień i przemocy w rodzinie wśród uczniów, prowadzenie w placówkach oświatowych programów profilaktyczno-edukacyjnych poświęconych przestępczości i jej negatywnym skutkom

społecznym, podejmowanie przez samorząd gminy działań na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa w gminie oraz realizowanie inwestycji podnoszących poziom bezpieczeństwa na drodze, działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz funkcjonowanie ośrodków zdrowia i dostęp do punktów aptecznych.

Mimo zdecydowanej przewagi mocnych stron i szans w tym obszarze wskazane zagrożenia – m.in. istniejące bariery finansowe i lokalowe utrudniające prawidłowe zabezpieczenie dostępu do świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej, zwiększająca się liczba osób uzależnionych i współuzależnionych wymagających wsparcia, stale rosnące zapotrzebowanie na zwiększenie liczby osób pracujących z osobami uzależnionymi, zwiększająca się liczba nieletnich sięgających po alkohol lub narkotyki, niewystarczający dostęp do opieki medycznej, obniżenie wieku inicjacji alkoholowej oraz brak Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego dla osób uzależnionych i współuzależnionych – mogą mieć wpływ na osiągnięcie zakładanych zmian w procesie wdrażania założeń budowanego programu.

KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI	
mocne strony	słabe strony
• odczuwalny wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców • prowadzenie działań mających na celu zachęcanie mieszkańców do podejmowania inicjatyw lokalnych • popularyzowanie wśród mieszkańców informacji o lokalnych organizacjach pozarządowych • podejmowanie działań zmierzających do podniesienia atrakcyjności oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej adresowanej do mieszkańców • inicjowanie działań mających na celu integrację społeczności lokalnej • prowadzenie działań mających na celu pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej • podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez pracowników pomocy społecznej • podejmowanie działań mających na celu propagowanie i inicjowanie wolontariatu • funkcjonowanie Gminnego Ośrodka Kultury • działalność Biblioteki Publicznej • doskonalenie na miarę możliwości kwalifikacji zawodowych przez kadrę pomocy społecznej	• niedostosowana do aktualnych potrzeb liczebność kadry i sieć placówek pomocy społecznej • niewystarczające środki finansowe w budżecie uniemożliwiające systematyczne uczestnictwo kadry pomocy społecznej w szkoleniach • ograniczony budżet na większe wsparcie mieszkańców z systemu pomocy społecznej • przeciążenie pracowników socjalnych stale rosnącą liczbą zadań do wykonania
szanse	zagrożenia
• wystarczający potencjał gminy zapewniający jej rozwój i umożliwiający wzrost jakości życia jej mieszkańców • zwiększająca się liczba inicjatyw lokalnych	• znikome zainteresowanie mieszkańców działalnością w ramach organizacji pozarządowych • brak znacznego spadku liczby osób

podejmowanych na terenie gminy • stale rosnąca liczba osób korzystających z oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej • wykorzystywanie przez gminę środków zewnętrznych m.in. na podniesienie skuteczności realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej • szerzenie idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży • pozyskiwanie środków zewnętrznych na rzecz pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym	zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją • stale rosnące zapotrzebowanie na wsparcie z systemu pomocy społecznej • niedysponowanie środkami umożliwiającymi dostosowanie liczebności i poziomu kwalifikacji kadr pomocowych do aktualnych potrzeb • brak zainteresowania mieszkańców działalnością wolontarystyczną • stale zmieniające się przepisy prawa
---	---

Analiza uwarunkowań dla obszaru kapitał społeczny i ludzki wskazuje mocne strony, którymi są odczuwalny wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców, prowadzenie działań mających na celu zachęcanie mieszkańców do podejmowania inicjatyw lokalnych, popularyzowanie wśród mieszkańców informacji o lokalnych organizacjach pozarządowych, podejmowanie działań zmierzających do podniesienia atrakcyjności oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej adresowanej do mieszkańców, inicjowanie działań mających na celu integrację społeczności lokalnej, prowadzenie działań mających na celu pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, podejmowanie działań mających na celu propagowanie i inicjowanie wolontariatu oraz funkcjonowanie Gminnego Ośrodka Kultury i działalność Biblioteki Publicznej. Należy także podkreślić możliwość podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez pracowników pomocy społecznej poprzez udział w szkoleniach i różnych formach doskonalenia zawodowego.

Jednakże mocne strony w powiązaniu z akcentowanymi szansami nie powinny przesłonić wagi dostrzeganych i zasygnalizowanych zagrożeń, z jakimi należy się zmierzyć. Znikome zainteresowanie mieszkańców działalnością w ramach organizacji pozarządowych, brak znacznego spadku liczby osób zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją, stale rosnące zapotrzebowanie na wsparcie z systemu pomocy społecznej, niedysponowanie środkami umożliwiającymi dostosowanie liczebności i poziomu kwalifikacji kadr pomocowych do aktualnych potrzeb, brak zainteresowania mieszkańców działalnością wolontarystyczną, jak również stale zmieniające się przepisy prawa, to w obliczu niekorzystnych tendencji demograficznych niezwykle istotne kwestie rzutujące na kształt programu działań w tym obszarze.

MOCNE STRONY W OBSZARACH, KTÓRE NIE ZOSTAŁY OBJĘTE ANALIZĄ

- wystarczająca dostępność mieszkań socjalnych i komunalnych
- funkcjonowanie Stowarzyszenia 50+ aktywizującego osoby starsze
- prowadzenie poprzez stowarzyszenia działań na rzecz mieszkańców
- rozwijająca się przedsiębiorczość społeczna, np. spółdzielnia socjalna

SŁABE STRONY W OBSZARACH, KTÓRE NIE ZOSTAŁY OBJĘTE ANALIZĄ

- brak Klubu Seniora
- niskie zainteresowanie pracą w formie świadczenia usług opiekuńczych
- słabo rozwinięta sieć publicznego transportu zbiorowego

SZANSE W OBSZARACH, KTÓRE NIE ZOSTAŁY OBJĘTE ANALIZĄ

- zwiększenie działań informacyjnych dotyczących problematyki uzależnień, przemocy w rodzinie, zdrowego stylu życia
- podejmowanie przez samorząd gminy działań mających na celu rozwój turystyczny gminy

ZAGROŻENIA W OBSZARACH, KTÓRE NIE ZOSTAŁY OBJĘTE ANALIZĄ

- brak zorganizowanego transportu dla osób niepełnosprawnych do placówek funkcjonujących na terenie innej gminy, np. do Środowiskowego Domu Samopomocy
- zwiększająca się liczba osób starszych i niepełnosprawnych wymagających wsparcia instytucjonalnego
- migracja ludzi młodych do miasta lub za granicę
- starzejące się społeczeństwo

2.6. OCENA WDROŻENIA POPRZEDNIO REALIZOWANEGO PROGRAMU

Przystępując do opracowania Programu Wspierania Rodziny w Gminie Komańcza na lata 2022-2024, dokonano oceny stopnia wdrożenia poprzednio obowiązującego Programu. W tym celu powołano Zespół Oceniający złożony z przedstawicieli instytucji biorących udział w realizacji założeń programu. Uwzględniając całokształt działań podjętych w ramach realizacji Programu, Zespół Oceniający, wykorzystując pięciopunktową skalę ocen skonstruowaną tak, że poszczególnym jej stopniom przypisano określenia wyrażające osiągnięte efekty realizacji programu, przyjął ocenę ogólną na poziomie 3, co wskazuje na częściowe wdrożenie przyjętych założeń programowych. Uzasadniając przyjętą ocenę zaznaczono, iż częściowo wdrożono przyjęte założenia, jednak najistotniejsze założenia, takie jak zapewnienie wsparcia asystenta rodziny oraz rodzin wspierających nie zostały zrealizowane z uwagi na brak osób chętnych, pomimo ogłaszanych naborów.

Zespół wskazał trudności w realizacji założeń programowych, osiągnięcia, jakie odnotowano, działania, których nie udało się zrealizować oraz przedsięwzięcia, które należałoby kontynuować.

Trudności napotkane przy wdrażaniu programu:

- trudności spowodowane ograniczeniami związanymi z pandemią Covid-19,
- brak kandydatów na stanowisko asystenta rodziny,
- niezapewnianie rodzinom z gminy wsparcia asystenta rodziny,
- niezabezpieczanie dostępu do specjalistycznego wsparcia,
- brak rodzin wspierających.

Osiągnięcia w realizacji działań wyznaczonych w ramach programu:

- udzielano rodzinom pomocy materialnej i rzeczowej,

- wyrównywano szanse edukacyjne dzieci i młodzieży, m.in. poprzez przyznawanie pomocy materialnej o charakterze socjalnym oraz organizowanie wycieczek,
- organizowano dożywianie w szkołach, wypoczynek letni dla dzieci z rodzin ubogich,
- współfinansowano pobyt dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- upowszechniano w placówkach oświatowych idee wolontariatu wśród dzieci i młodzieży,
- zapewniano dostęp do kształcenia dla dzieci niepełnosprawnych,
- organizowano zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne dla dzieci i młodzieży,
- zapewniano transport i opiekę w czasie przewozu uczniów do szkół,
- zabezpieczono dostęp do mieszkań socjalnych i komunalnych,
- promowano zdrowy styl życia oraz prowadzono profilaktykę zdrowotną,
- przeprowadzono remonty dróg gminnych, poprawiono stan techniczny chodników, zwiększono liczbę miejsc parkingowych, wykonano nowe oświetlenie uliczne,
- podnoszono kwalifikacje zawodowe przez kadrę nauczycielską i pedagogów, m.in. poprzez udział w szkoleniach,
- organizowano imprezy integracyjne mające na celu wzmacnianie więzi rodzinnych,
- podejmowano współpracę pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz rodzin.

Przedsięwzięcia, których nie udało się zrealizować podczas wdrażania programu:

- nie utworzono placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży,
- nie zapewniono wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w formie rodzin wspierających,
- nie utworzono grup wsparcia,
- nie opracowano i nie zrealizowano środowiskowych projektów na rzecz rodzin,
- brak opieki nad dziećmi do lat 3.

Przedsięwzięcia, które należałoby kontynuować lub podjąć w nowym okresie programowania:

- zatrudnienie asystenta rodziny i tym samym zapewnienie dostępu do wsparcia dla rodzin,
- rozszerzenie dostępu do poradnictwa specjalistycznego, konsultacji,
- wzmacnianie więzi rodzinnych poprzez organizowanie imprez integracyjnych,
- współpraca z podmiotami działającymi na rzecz wspierania rodzin,
- udzielanie pomocy finansowej rodzinom ubogim oraz wsparcia dzieciom z tych rodzin,
- dostęp do szkoleń dla osób działających na rzecz wspierania rodzin,
- prowadzenie akcji promujących zdrowy styl życia,
- patrolowanie miejsc publicznych przez Policję,
- rozwinięcie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży,

- prowadzenie dalszego monitoringu rodzin z problemami społecznymi,
- prowadzenie działań informacyjno-profilaktycznych na temat przestępczości,
- utrzymanie funkcjonowania klas integracyjnych,
- szerzenie idei wolontariatu wśród wszystkich mieszkańców gminy.

Działania ocenione najwyżej:

- wspieranie oraz wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z rodzin ubogich, np. poprzez organizowanie dożywiania w szkołach, wypoczynku letniego oraz przyznawania pomocy o charakterze socjalnym,
- zapewnienie dostępu do kształcenia dla dzieci niepełnosprawnych w klasach integracyjnych, zapewnienie opieki i transportu w czasie przewozu do szkoły,
- podejmowanie działań w celu zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom gminy poprzez patrolowanie miejsc publicznych przez Policję, remonty dróg gminnych, tworzenie miejsc parkingowych, oświetlenia.

Działania ocenione najniżej:

- nie zapewniono rodzinom z problemami opiekuńczo-wychowawczymi wsparcia asystenta rodziny,
- nie utworzono rodzin wspierających.

3. PROJEKTOWANE DZIAŁANIA PROGRAMOWE

Uzyskane wyniki diagnozy problemów rodzin i dzieci na terenie gminy, opartej na analizie źródeł zastanych, wyników badań ankietowych, analizie SWOT pozwoliły na opracowanie założeń Programu Wspierania Rodziny w Gminie Komańcza na lata 2022-2024. Zostały one przedstawione w formie celu głównego, celów operacyjnych i kierunków działań, których realizacja powinna przyczynić się do zminimalizowania problemów dotyczących rodzin i dzieci w gminie występujących obecnie, jak i mogących wystąpić w najbliższych latach.

3.1. CEL GŁÓWNY PROGRAMU

Cel główny, wyznaczony w Programie Wspierania Rodziny w Gminie Komańcza na lata 2022-2024 jest następujący:

**Poprawa kondycji i jakości życia rodzin
zamieszkujących w gminie Komańcza
poprzez rozwijanie systemu wsparcia
sprzyjającemu prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny.**

3.2. CELE OPERACYJNE, DZIAŁANIA

CEL OPERACYJNY 1.: PODNOSZENIE JAKOŚCI I EFEKTYWNOŚCI USŁUG ŚWIADCZONYCH NA RZECZ WSPIERANIA RODZINY.

Działania	Termin realizacji	Realizatorzy i partnerzy	Wskaźniki	Zakładane rezultaty
Monitorowanie warunków życia, potrzeb i dysfunkcji rodzin zamieszkujących w gminie.	2022-2024	UG RG GOPS GKRPA ZI placówki przedszkolne placówki oświatowe Policja placówki ochrony zdrowia NGOs Kościoły	- liczba rodzin korzystających z pomocy z uwzględnieniem przyczyn - liczba rodzin objętych pracą socjalną - liczba rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym, terapią i mediacją	- zmniejszenie liczby rodzin wymagających wsparcia poprzez odpowiednio wcześnie zapobieganie pojawiającym się problemom - poprawa sytuacji rodzin
Aktywizacja zawodowa członków rodzin dotkniętych bezrobociem.	2022-2024	GOPS UG PUP NGOs lokalne media	- liczba osób bezrobotnych w gminie, - liczba mieszkańców gminy objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia	- zmniejszenie poziomu bezrobocia w gminie - poprawa funkcjonowania rodzin w sferze socjalno-bytowej
Udzielanie wsparcia finansowego rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej oraz w postaci świadczeń rzeczowych.	2022-2024	GOPS UG	- liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, - liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych	- poprawa bezpieczeństwa socjalnego rodzin

			i alimentacyjnych	
Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich oraz zapewnienie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.	2022-2024	GOPS UG placówki oświatowe świetlice jednostki rekreacyjno-sportowe placówki kultury NGOs Kościoły	- liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem, - liczba i rodzaj podjętych działań	- wyrównywanie szans edukacyjnych - przeciwdziałanie marginalizacji dzieci z rodzin ubogich
Wspieranie rodzin przez asystentów rodziny.	2022-2024	GOPS UG	- liczba asystentów rodziny - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny - liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	- poprawa funkcjonowania rodzin wymagających wsparcia - poprawa funkcjonowania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych
Wspieranie kobiet w ciąży i rodzin ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych.	2022-2024	GOPS UG placówki ochrony zdrowia	- liczba kobiet w ciąży objętych wsparciem asystenta rodziny - liczba wypłaconych świadczeń „Za życiem”	- zapewnienie wsparcia kobietom w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych
Zwiększenie dostępności do poradnictwa specjalistycznego (w tym psychologicznego)	2022-2024	GOPS UG PCPR NGOs	- liczba osób i rodzin objętych wsparciem, - liczba udzielonych porad	- poprawa funkcjonowania rodzin wymagających wsparcia

i prawnego), terapii rodzinnej i mediacji dla członków rodzin wymagających wsparcia.		Kościół	z uwzględnieniem ich charakteru	- poprawa funkcjonowania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych
Wspieranie osób samotnie wychowujących dzieci.	2022-2024	UG RG GOPS placówki oświatowe placówki przedszkolne placówki kultury jednostki sportowo-rekreacyjne NGOs Kościół	- liczba rodzin niepełnych na terenie gminy objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, - rodzaj podejmowanych działań mających na celu wsparcie osób samotnie wychowujących dzieci	- poprawa bezpieczeństwa socjalnego osób samotnie wychowujących dzieci - podniesienie jakości życia i komfortu osób samotnie wychowujących dzieci - zapewnienie dzieciom wychowującym się w rodzinach niepełnych równych szans życiowych - przeciwdziałanie marginalizacji osób samotnie wychowujących
Wspieranie rodzin wielodzietnych.	2022-2024	UG RG GOPS placówki przedszkolne placówki oświatowe placówki kultury	- liczba wydanych Kart Dużej Rodziny - liczba rodzin korzystających ze wsparcia w postaci Karty Dużej Rodziny	- podniesienie jakości życia i komfortu rodzin wielodzietnych - zapewnienie dzieciom wychowującym się w rodzinach

		jednostki sportowo-rekreacyjne NGOs Kościoły	- liczba dzieci w rodzinach korzystających z Karty Dużej Rodziny	wielodzietnych równych szans życiowych - przeciwdziałanie marginalizacji rodzin wielodzietnych
Doskonalenie wiedzy i umiejętności kadr pracujących z rodziną.	2022-2024	GOPS PCPR ROPS	- liczba i rodzaj odbytych szkoleń	- podwyższenie poziomu wiedzy i kompetencji pracowników instytucjonalnej pomocy społecznej, członków ZI i GKRPA. - podwyższenie skuteczności świadczonej pomocy - poprawa funkcjonowania rodzin i dzieci objętych wsparciem

CEL OPERACYJNY 2.: WSPIERANIE ROZWOJU DZIECI I MŁODZIEŻY.

Działania	Termin realizacji	Realizatorzy i partnerzy	Wskaźniki	Zakładane rezultaty
Monitorowanie zapotrzebowania na opiekę przedszkolną w gminie oraz opiekę dla dzieci do lat 3.	2022-2024	UG RG GOPS	- liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, - liczba dzieci objętych opieką w żłobku lub klubie rodzinnym	- poprawa funkcjonowania rodzin z małymi dziećmi

Wzbogacanie oferty edukacyjno-wychowawczej.	2022-2024	UG RG placówki przedszkolne placówki oświatowe placówki kultury	- liczba i rodzaj zorganizowanych zajęć - liczba uczestników	- wyrównywanie szans edukacyjnych - podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży
Zapewnienie uczniom z niepełnosprawnościami indywidualnego wsparcia w celu umożliwienia im realizacji prawa do kształcenia.	2022-2024	UG RG placówki oświatowe	- liczba uczniów objętych nauczaniem indywidualnym - liczba godzin	- wyrównywanie szans edukacyjnych - podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży
Realizowanie programów profilaktycznych, wspierających wychowanie dzieci i młodzieży.	2022-2024	placówki przedszkolne placówki oświatowe GKRPA GOPS PPP	- liczba i rodzaj programów profilaktycznych - liczba uczestników	- kształtowanie prawidłowych postaw życiowych - eliminowanie niekorzystnych zjawisk mających wpływ na rozwój dzieci i młodzieży
Wspieranie uczniów uzdolnionych i utalentowanych.	2022-2024	UG RG placówki oświatowe NGOs GOPS	- liczba uczniów - rodzaj wsparcia (nagrody, wyróżnienia)	- motywowanie do zdobywania wiedzy - wzmacnianie wizerunku lokalnej oświaty i samorządu lokalnego
Realizowanie działań artystyczno-kulturalnych oraz sportowych adresowanych do dzieci i młodzieży.	2022-2024	UG RG placówki przedszkolne placówki oświatowe placówki kultury światlice	- liczba i rodzaj podjętych działań - liczba uczestników	- poprawa atrakcyjności oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej - poszerzanie możliwości spędzania

		jednostki sportowo-rekreacyjne NGOs Kościoły		czasu wolnego dzieci i młodzieży - integrowanie społeczności lokalnej - stwarzanie warunków do rozwoju zainteresowań
Realizowanie projektów na rzecz dzieci i młodzieży współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.	2022-2024	placówki przedszkolne placówki oświatowe placówki kultury jednostki sportowo-rekreacyjne GOPS NGOs	- liczba i rodzaj zrealizowanych projektów - liczba uczestników	- poprawa funkcjonowania dzieci i młodzieży w środowisku zamieszkania
Popularyzowanie idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży, szerzenie wśród nich postaw filantropijnych.	2022-2024	placówki oświatowe placówki kultury GOPS NGOs Kościoły lokalne media	- liczba i rodzaj zrealizowanych działań - liczba wolontariuszy	- wzmacnianie kompetencji społecznych - wzmacnianie solidarności społecznej - poprawa funkcjonowania osób i grup, na rzecz których podejmowany jest wolontariat

CEL OPERACYJNY 3.: PROMOCJA RODZINY, PRZECIWDZIAŁANIE NIEKORZYSTNYM ZJAWISKOM ZAGRAŻAJĄCYM JEJ PRAWIDŁOWEMU FUNKCJONOWANIU.

Promowanie wzoru rodziny prawidłowo wypełniającej swoje	2022-2024	UG RG GOPS	- liczba i rodzaj podjętych działań - liczba osób objętych	- zwiększenie kompetencji rodzinnych
---	-----------	------------------	---	--

funkcje, edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich.		GKRPA placówki przedszkolne placówki oświatowe placówki kultury PPP PCPR NGOs media lokalne Kościoły	działaniami	- zmiana pokutujących stereotypów na temat ról, jakie mają do spełnienia członkowie rodziny, - poprawa i umocnienie wizerunku rodziny
Wzmacnianie więzi rodzinnych i pokoleniowych, m.in. poprzez organizowanie pikników rodzinnych i imprez integracyjnych.	2022-2024	UG RG GOPS placówki przedszkolne placówki oświatowe jednostki rekreacyjno-sportowe placówki kultury NGOs media lokalne Kościoły	- liczba imprez - liczba uczestników	- wzmocnienie więzi rodzinnych i społecznych - budowa dialogu międzypokoleniowego - wzmocnienie poczucia przynależności do społeczności lokalnej rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym - integrowanie społeczności lokalnej
Podejmowanie działań mających na celu przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i zapobieganie jej skutkom oraz działań interwencyjnych.	2022-2024	ZI GKRPA GOPS placówki oświatowe i wychowania przedszkolnego Policja PCPR placówki ochrony zdrowia	- liczba procedur Niebieskie Karty - liczba osób i rodzin korzystających z pomocy z powodu przemocy w rodzinie	- zapewnienie bezpieczeństwa osobom i rodzinom dotkniętym przemocą - poprawa komfortu funkcjonowania rodzin

Podjęmowanie na terenie gminy przedsięwzięć o charakterze edukacyjno-informacyjnym na temat uzależnień oraz przestępczości i jej skutków.	2022-2024	GKRPA ZI GOPS placówki oświatowe placówki kultury jednostki sportowo-rekreacyjne placówki ochrony zdrowia Policja NGOs Kościoły	- liczba i rodzaj działań - liczba i kategoria adresatów i uczestników objętych działaniami	- ograniczanie i eliminowanie niekorzystnych zjawisk z życia społeczności lokalnej - kształtowanie prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży - pożądane zmiany wrażliwości społecznej i postaw życiowych - poprawa funkcjonowania i kondycji rodzin
Integrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w gminie poprzez współpracę jednostek organizacyjnych gminy, GKRPA, placówek ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych i Kościołów.	2022-2024	UG RG GOPS GKRPA ZI placówki oświatowe i wychowania przedszkolnego placówki kultury jednostki rekreacyjno-sportowe placówki ochrony zdrowia NGOs Kościoły	- liczba i rodzaj podjętych działań - liczba spotkań przedstawicieli poszczególnych podmiotów	- poprawa efektywności wsparcia rodzin i dzieci w gminie - pobudzanie aktywności społecznej - skuteczniejsze motywowanie do zmiany w rodzinach przeżywających trudności - wzrost poczucia bezpieczeństwa w rodzinach dotkniętych problemami - poprawa kondycji i jakości funkcjonowania rodzin

				- wzmacnianie potencjału rodzin
--	--	--	--	---------------------------------

CEL OPERACYJNY 4.: ZAPEWNIENIE RODZINOM I DZIECIOM BEZPIECZEŃSTWA ZDROWOTNEGO I PUBLICZNEGO.

Działania	Termin realizacji	Realizatorzy i partnerzy	Wskaźniki	Zakładane rezultaty
Promowanie wśród rodzin, dzieci i młodzieży zdrowego stylu życia.	2022-2024	UG RG placówki oświatowe i wychowania przedszkolnego jednostki sportowo-rekreacyjne placówki kultury GOPS placówki ochrony zdrowia NGOs PPP PSSE NGOs Kościoły media lokalne	- liczba i rodzaj podjętych działań - liczba uczestników	- podwyższenie poziomu świadomości o wpływie stylu życia na stan zdrowia - poprawa kondycji zdrowotnej dzieci i młodzieży
Przeprowadzanie badań stanu zdrowia dzieci i młodzieży.	2022-2024	UG RG placówki oświatowe i wychowania przedszkolnego placówki ochrony zdrowia	- liczba zorganizowanych badań - liczba dzieci i młodzieży objętych badaniami stanu zdrowia	- możliwość szybszego reagowania na zagrożenie mające wpływ na stan zdrowia - poprawa kondycji zdrowotnej dzieci i młodzieży
Organizowanie	2022-2024	UG	- liczba i rodzaj	- możliwość szybszego

bezpłatnych badań dla mieszkańców gminy.		RG placówki ochrony zdrowia	zorganizowanych badań - liczba uczestników	reagowania na zagrożenia mające wpływ na stan zdrowia - poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców
Podjęmowanie działań edukacyjno-informacyjnych wśród rodziców w celu zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży oraz przeciwdziałania patologiom.	2022-2024	placówki oświatowe Policja Kościoły	- liczba i rodzaj podjętych działań - liczba uczestników	- podniesienie poziomu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży - wzrost świadomości rodziców na temat zagrożeń
Współpraca z Policją w zakresie monitorowania i patrolowania obszarów gminy, w których mogą się kumulować zagrożenia mające wpływ na bezpieczeństwo mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży.	2022-2024	UG RG Policja	- liczba podjętych działań - liczba podjętych interwencji	- poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, rodzin i dzieci - eliminowanie potencjalnych zagrożeń mających wpływ na jakość życia mieszkańców gminy - wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców
Rozwijanie i doskonalenie form współpracy z Prokuraturą Rejonową,	2022-2024	UG RG GOPS	- rodzaj i liczba podjętych działań	- poprawy efektywności wsparcia rodzin i dzieci z terenu gminy

Sądem Rejonowym, Policją, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnią Psychologiczno- Pedagogiczną.		ZI GKRPA placówki oświatowe i wychowania przedszkolnego Prokuratura Sąd Rejonowy Policja PCPR PPP		- szybsze reagowania na zagrożenia wpływające na prawidłowe funkcjonowanie rodzin i dzieci z terenu gminy
Kontynuowanie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	2022-2024	UG podmioty, których przedstawiciele wchodzi w skład ZI	- liczba spotkań ZI - liczba grup roboczych - liczba procedur Niebieska Karta	- przeciwdziałanie i zapobieganie zjawisku przemocy w rodzinie - poprawa funkcjonowania rodzin dotkniętych i zagrożonych przemocą

Legenda

UG – Urząd Gminy

RG – Rada Gminy

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

ZI – Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PPP – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

PSSE – Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna

NGOs – organizacje pozarządowe

4. REALIZACJA PROGRAMU

4.1. KOORDYNATOR, PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE I PARTNERZY

Koordynatorem programu będzie Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację działań są: Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, placówki oświatowe, placówki kultury, świetlice, jednostki sportowo-rekreacyjne.

Partnerami w realizacji działań są: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, ośrodki leczenia uzależnień, specjaliści, placówki ochrony zdrowia, ośrodki wsparcia, grupy samopomocowe, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, Kościoły i społeczność lokalna.

4.2. FINANSOWANIE

Źródłami finansowania działań wyznaczonych w Programie będą: budżet samorządowy (gminny, powiatowy, wojewódzki) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, środki organizacji pozarządowych, środki pozyskane od sponsorów indywidualnych.

4.3. MONITORING, EWALUACJA, SPRAWOZDAWCZOŚĆ

Monitoring programu będzie prowadzony z wykorzystaniem informacji oraz danych ze sprawozdań dostępnych na poziomie gminy, uzyskiwanych od podmiotów i partnerów uczestniczących w realizacji zadań. Celem monitoringu będzie obserwacja zmian ilościowych i jakościowych, jakie pojawiają się podczas realizacji działań. W przypadku stwierdzenia rozbieżności między założeniami a rezultatami, założenia będą weryfikowane i dostosowywane do potrzeb grupy docelowej.

Ewaluacja programu będzie dotyczyła zarówno liczby prowadzonych działań, jak i ich jakości i będzie opierać się na następujących kryteriach:

- kryterium trafności – pozwoli ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele projektu odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym programem i realnym potrzebom odbiorców;

- kryterium skuteczności – pozwoli ocenić, w jakim stopniu zostały osiągnięte cele programu zdefiniowane na etapie planowania;
- kryterium trwałości efektów – pozwoli ocenić, czy rezultaty osiągnięte w ramach programu mogą trwać po jego zakończeniu, a także czy możliwe jest długotrwałe utrzymanie się wpływu programu na prawidłowe funkcjonowanie rodzin z terenu gminy.

Zebrane informacje zostaną wykorzystane do opracowania sprawozdania podsumowującego cały okres realizacji programu, zawierającego wnioski i rekomendacje na przyszłość. Sprawozdanie roczne z realizacji Programu Wspierania Rodziny przedstawi Wójtowi i Radzie Gminy Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej do końca marca danego roku kalendarzowego, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Utrudnienia w realizacji Programu może stanowić stan epidemii związany z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2, jak również trwający konflikt zbrojny między Rosją a Ukrainą. Należy się liczyć zarówno z zaburzeniami w sferze gospodarczej, jak i społecznej kraju, a co za tym idzie także gminy Komańcza.

Trudno na obecnym etapie oszacować zagrożenia, jakie mogą wystąpić w trakcie wdrażania założeń Programu, niemniej monitorowanie tych zagrożeń na poziomie lokalnym z pewnością ma szansę przyczynić się do złagodzenia niekorzystnych tendencji, ale też może wymagać zwiększonych nakładów finansowych i większego zaangażowania instytucjonalnego i społecznego, by przeciwdziałać niepożądanym zjawiskom mającym wpływ na jakość i kondycję życia mieszkańców gminy.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabela 1. Profil respondentów ankiety „Problemy społeczne w opinii mieszkańców”	7
Tabela 2. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2018-2020	10
Tabela 3. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2018-2020	11
Tabela 4. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2018-2020	11
Tabela 5. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2018-2020	12
Tabela 6. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2018-2020	12
Tabela 7. Bezrobotni w gminie i ich udział w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym w latach 2018-2020	13
Tabela 8. Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i w kraju w latach 2018-2020	13
Tabela 9. Przestępstwa odnotowane w gminie w latach 2018-2020	14
Tabela 10. Dane dotyczące procedury „Niebieskie Karty” na terenie gminy w latach 2018-2020	14
Tabela 11. Dozory prowadzone w gminie w latach 2018-2020	15
Tabela 12. Nadzory prowadzone w gminie w latach 2018-2020	15
Tabela 13. Środki finansowe wydatkowane przez gminę na pomoc mieszkańcom gminy w latach 2018-2020	16
Tabela 14. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2018-2020	17
Tabela 15. Struktura wiekowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2020 r.	17
Tabela 16. Aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2020 r.	17
Tabela 17. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2018-2020	18
Tabela 18. Rodzaje wsparcia udzielanego przez GOPS w latach 2018-2020	19
Tabela 19. Skierowania, pobyt i koszty pobytu mieszkańców w domach pomocy społecznej w latach 2018-2020	20
Tabela 22. Wartość świadczeń rodzinnych przyznanych w gminie w latach 2018-2020	21
Tabela 23. Rodzaj świadczeń rodzinnych przyznanych w gminie w latach 2018-2020	21
Tabela 24. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2018-2020	22
Tabela 25. Świadczenie wychowawcze – Program Rodzina 500+ przyznane w gminie w 2020 r.	23
Tabela 20. Piecza zastępcza w gminie w latach 2018-2020	23
Tabela 21. Rodziny objęte opieką Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2018-2020	24
Tabela 26. Karta Dużej Rodziny w gminie w latach 2018-2020	27
Tabela 27. Liczba członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2018-2020	28
Tabela 28. Opłaty z zezwoleń na sprzedaż alkoholu w gminie w latach 2018-2020	28
Tabela 29. Środki finansowe (w zł) przeznaczone na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień w gminie w latach 2018-2020	28
Tabela 30. Działalność GKRPA w latach 2018-2020 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie	28
Tabela 31. Działania podjęte w gminie przez GKRPA w latach 2018-2020 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie	29
Tabela 32. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w latach 2018-2020	30
Tabela 33. Placówki wychowania przedszkolnego działające w gminie (w roku szkolnym 2020/2021)	31
Tabela 34. Placówki oświatowe działające w gminie (w roku szkolnym 2020/2021)	31
Tabela 35. Placówki kultury w gminie w 2020 r.	31
Tabela 36. Obiekty sportowo-rekreacyjne w gminie w 2020 r.	31
Tabela 37. Podmioty wspierające rodziny i dzieci z gminy działające na jej terenie	32
Tabela 38. Parafie na terenie gminy w 2020 r.	34
Tabela 39. Działalność PCPR-u w odniesieniu do ludności gminy w zakresie pieczy zastępczej w latach 2018-2020	36
Tabela 40. Orzeczenia o niepełnosprawności wydane mieszkańcom powiatu w latach 2018-2020	37
Tabela 41. Dofinansowanie rehabilitacji przyznane mieszkańcom gminy w latach 2018-2020	37
Tabela 42. Rodziny w gminie korzystające z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2018-2020	37

Tabela 43. Podmioty wspierające rodziny i dzieci z gminy Komańcza usytuowane poza gminą w 2020 r.....	38
Tabela 44. Negatywne zachowania oraz zjawiska patologiczne występujące w społeczności uczniowskiej w roku szkolnym 2019/2020	45
Tabela 45. Dysfunkcje i patologie stwierdzone w rodzinach uczniów w roku szkolnym 2019/2020...	45
Wykres 1. Jakie problemy, niekorzystne zjawiska w Pani/Pana ocenie najbardziej uwidaczniają się w gminie?	39
Wykres 2 W jakich obszarach należałoby podjąć lub zintensyfikować działania, by poprawić jakość życia i kondycję rodzin zamieszkujących teren gminy?	40
Wykres 3. Jak Pani / Pan ocenia ofertę edukacyjną szkół w gminie?	41
Wykres 4. Jak Pani / Pan ocenia funkcjonalność i jakość oferty w zakresie ochrony zdrowia w gminie?	42
Wykres 5. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?.....	42